Suomalaiset sananparret — *ehtymätön viisaudenlähde*

Ylioppilasosakuntien tähän mennessä julkaisemat seuraavat viisi sananparsikokoelmaa antavat loistavan todisteen siitä ajatuksen syvyydestä ja huumorin nasevuudesta, joka on ollut Suomen kansalle ominaista kautta vuosisatojen:

VARSINAIS-SUOMEN SANANPARSIA. Keräyttänyt ja julkaissut Varsinais-Suomalainen Osakunta. Valikoidut 60 000 sananparresta. Kuvittanut Onni Oja. 138 siv. Hinta 17 mk.

»Valikoima on erittäin onnistunut, ja ne 1 359 sananpartta, jotka seulan ovat läpäisseet, antavat oivallisen kuvan Varsinais-Suomen väestön syvästä elämänviisaudesta ja täysipainoisesta huumorista.»
Virittäjä.

ETELÄ-POHJANMAAN SANANPARSIA. Keräyttänyt ja julkaissut Etelä-Pohjalainen Osakunta. Parhaat 180 000 numeron joukosta. Kuvittanut Lauri Santtu Järvinen. 238 siv. Hinta 28 mk.

»Tämä kirja on rehevää, rehellistä ja suolaista eteläpohjalaisuutta täynnä. Siinä on elämänviisautta, joka on ikäänkuin tiivistyneenä kulkeutunut näillä lakeuksilla sukupolvesta toiseen.» Suupohjan Sanomat.

SATAKUNNAN SANANPARSIA. Keräyttänyt ja julkaissut Satakuntalainen Osakunta. Kuvittanut Lyyli Englund. Yhteensä 72 000 sananparresta valitut. 158 siv. Hinta 22 mk.

»Turhaa on yrittääkään antaa jonkinlaista käsitystä siitä kokemusten antaman elämänviisauden, sukkeluuksien ja leikinlaskun runsaudesta, jonka tämä sananparsikokoelma kätkee sivuilleen..»
Satakunnan Kansa.

HÄMEEN SANANPARSIA. Keräyttänyt ja julkaissut Hämäläis-Osakunta. Parhaat löydöt 183 000 sananparren joukosta. Kuvittanut Eeli Jaatinen. 131 siv. Hinta 28 mk.

»Jämerää viisautta ja poikkeuksellisen usein myös omaan minään kohdistuvaa huumoria.» Aamulehti.

ETELÄ-KARJALAN SANANPARSIA. Keräyttänyt ja julkaissut Viipurilainen Osakunta. Kuvittanut Viljo Kojo. 173 siv. Hinta 30 mk.

Kokoelmaan on otettu parhaat 96 400 sananparresta.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

Myyntihinta ~~30~~ mk.

37.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1941

SAATESANANEN.

Eihä neä sanat uo ostannas.

Marraskuussa 1931 Viipurilainen Osakunta muiden suomalaisten ylioppilasosakuntien tavoin julisti kotimaakuntansa asukkaille sananparsien keruukilpailun. Keruukehoitus sai innostuneen vastaanoton, niin että kun kilpailu maaliskuun viimeisenä päivänä 1932 päättyi, oli Sanakirjasäätiön arkistoon kerääntynyt kaikkiaan 96 400 Etelä-Karjalan vanhan kansan käyttämää sananpartta, sutkausta ja puheenhöystöä. Mottona oleva sakkolainen sananparsi *Eihä neä sanat uo ostannas* oli siten osoittautunut täysin paikkansa pitäväksi.

Keväällä 1939 Viipurilainen Osakunta uskoi allekirjoittaneelle edustavan sananparsivalikoiman toimittamisen näin kertyneestä aineistosta. Tätä varten olen käynyt lävitse mainitun sananparsikeräyksen tulokset sekä lisäksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistosta *A. Neoviuksen* vv. 1891—94 Larin Paraskelta muistiinkirjoittamat sakkolais-inkeriläistä ainesta sisältävät sananparsikokoelmat ja *S. Paulaharjun* Uudeltakirkolta 1900-luvun alussa tallettaman keräelmän. Nämä vanhat kokoelmat, jotka kumpikin käsittävät n. 2500 sananpartta, ovat tarjonneet runsaasti mielenkiintoista vertailuainesta. Poiminnan olen suorittanut »miu mau mukkaa» pitäen silmämääränä sellaisen kokoel-

man aikaansaamista, joka mahdollisimman monipuolisesti kuvastaisi maakuntamme entisaikaisia oloja, sen talouselämää rahdinajoineen ja kaupankäynteineen, erikoisia historiallisia vaiheita, kansan luonnetta ja sen henkisten harrastusten suuntaa. Raskaat lahjoitusmaaolot, ns. herranvalta, sekä rajan läheisyys näyttävät kuitenkin yllättävän vähän synnyttäneen erikoista sananparsiainesta, vaikkakin sen peruslaadussa, sen ilmentämässä kansanhuumorissa saattaa panna merkille jälkiä näistä vaikeista vaiheista. Siitä huolimatta olen rohjennut valita nyt ilmestyvän sananparsivalikoiman motoksi tutun kannakselaisen sananparren *Ilosest ellää pittää vaik päivää vähemmä.*

Valikoiman kieliasun olen koettanut saada mahdollisimman paljon murteenmukaista ääntämistä kuvastavaksi. Oikeinkirjoitusta olen niin ikään pyrkinyt yhdenmukaistamaan, koska lähettäjät luonnollisestikin ovat merkinneet murrettaan varsin eri tavoin. Keski- ja itä-Kannaksen murteille tunnusomaista liudentumista on osoitettu merkitsemällä j liudentuneen kerakkeen jälkeen (esim. olj = oli, mänj = meni). Samoin on heikosti kuuluva i osoitettu j:llä (esim. hevojne = hevonen, nahkajne = nahkainen, paikojlloa = paikoillaan). Laatokan Karjalan murteille luonteenomaiset lyhytalkuiset kaksoisääntiöt on osoitettu kirjaimilla, jotka ehkä parhaiten kuvastavat ääntämystä (esim. moa = maa, peä = pää, tulluo = tulee, männyö = menee, vettie = veteen).

Eräitten sananparsien loppuun olen liittänyt sana- ja asiaselityksiä. Erikoisesti olen lyhyesti selittänyt kansatieteellisesti kiintoisia sanoja.

Viipurilaisen Osakunnan puolesta kiitän kaikkia Etelä-Karjalan sananparsien tallettamiseen osallistuneita kansalaisia heidän suorittamastaan arvokkaasta työstä. Julkaistujen sananparsien lähettäjistä olen laatinut kirjan loppuun luettelon. Samoin pyydän tässä kiittää tohtori *Lauri Hakulista* ja maisteri *Veikko Ruoppilaa*, jotka kumpikin ovat lukeneet käsikirjoituksen ja antaneet monia valikoiman hyödyksi koituneita neuvoja. Erikoisesti kiitän heitä sananparsien murreasun tarkistuksesta.

Eteläkarjalainen kirjailija-taiteilija *Viljo Kojo* on huolehtinut kirjan hauskasta kuvituksesta. Osakunnan puolesta lausun hänelle parhaat kiitokset.

Helsingissä tammikuussa 1941.

Lauri Laiho.

MAATALOUS
LEHMEÄ
LIHAKS—
LEÄVEÄ
HALOKS!

I. MAATALOUS. ISÄNTÄVÄKI PALKOLLISINEEN.

1. Jos neäjet nälä tulluo, ni kyyristäi kyntämeä, roatistai roatamoa. (Sakkola)
   Roatistai roatamoa = ryhdistäydy, ryhdy työntekoon.
2. Pajupehko ja talopoika o vaikijat hävitteä. (Räisälä)
3. Talopojaha se pitteä kirpust keisarii ast kaik elätteä. (Rautu)
4. Moal on paksut vuoliist. (Jaakkima)
   Maa on vahva. — Vuoliainen, murt. vuoliine, on lattiaa kannattava hirsi.
5. Ei maa vihhaa pijä. (Kanneljärvi)
6. Moa kyl velkoase maksoa, mite lie miehe kans. (Räisälä)
7. Moa tuop täyve, vaik heinii. (Sakkola)
8. Moa kasvoa moatessai, pelto piehtaroijessai. (Sakkola)
   Moatessai = maatessani.
9. Peitä peltois siemenel, istu isse vaik aijal. (Viipuri)
10. Jossei mies syö maataase ni maa syöp miehe. (Terijoki)
11. Neuvol moa pieteä, ei veäje äijyyvel. (Sakkola)
    Väki = voima; äijyys = runsaus, paljous.
12. Ei pelto kure tattiel kasva. (Sakkola)
    Toaje, tade = lanta; kure = kurjen.
13. Moa on ko maikkoa, juokoa pojat! (Räisälä)
    Sanotaan väkevästä, hyväkasvuisesta maasta; maikka = piipunöljy.

14. Kasvoa ko näytät sontajsta vilkkoa. (Sakkola)
Hyväkasvuisesta pellosta; vilkka = tadikko.

15. Kynnä moata, pengo peltuo,
ei moa hätteä heitä,
pelto poikajoa hyleksi.
(Räisälä)

16. Kyntäjää ei vaao päähä hirtetä. (Vuoksenranta)
Vaao = vaon; s. o. rehellinen kyntäjä ei kuole nälkään.

17. Paremp sija tonkima syksyl,
ko miehe kyntämä keyvväil.
(Räisälä)

18. Pie luuka siip kirkkaan. (Räisälä)
Luukka = aura.

19. Atra arvoist parrai, nuotta kalapyytölöist. (Sakkola)

20. Sika paljo moata kynteä, kuka siint kievon tekkyö. (Räisälä)
Huonon kyntäjän jäljet eivät viljaa paljoa kasva. Keko = suippopäinen heinäsuova.

21. Ei siint uo kyntäjäks kenne takapuolj kärpäsii hossuu. (Sakkola)

22. Kumpajne on kovemp: kuokka vai kaakka? (Valkjärvi)
Kaakka = multa- tai savikokkare.

23. Kaikil o kases työtä, ei yksi kyntäjäl. (Sakkola)
Yksi = yksin, ainoastaan.

24. Appuu on ahonkii kynty, makkuu on mahonkii maito. (Sakkola)

25. »No koha taas määt sin ni mää jos, kynnettävähä se sieltkii o», sano Joro Mikko hevojsellie kaskii kyntäis. (Kirvu)
Mää jos = mene jos menet.

26. Älä syö siementä, neät nälkeä monta vuotta. (Sakkola)

27. Ei orasta säkkii panna. (Räisälä)

28. Kauraa kaakati suuhu,
kääe suuhu hernettä.
(Uusikirkko)
Kylvöajoista; kaakatti = kuikka.

29. Ahvene kuvust ja rukkie panost ei miestä jätetä.
(Pyhäjärvi)

30. Touko se kolme kertaa ihastuttaa ja kolme kertaa pölästyttää. (Uusikirkko)

31. Taivoas o touvon toae. (Räisälä)
Kevätsateesta; toae, tade = lanta.

32. Huuhtikuu soaje on parempoa ko lampoa toaje.
(Sakkola)
Soaje = sade.

33. Otralako laulattoa mut ruislako itketteä. (Kaukola)
Aikaisin lakoon mennyt ruis ei kasva jyviä, mutta lakoon mennyt ohra on satoisa.

34. Katso kaurapanost rukkiipano. (Kaukola)
Jos esim. aikainen kaurankylvö on parempi, on myöskin ruis kylvettävä aikaisin.

35. Tähkä siel, toine teäl: yheksä viikkuo uutisie. (Räisälä)

36. Hielmä siel, toine teäl: viis viikkuo uutisie. (Räisälä)
Hielmä = viljan kukinto.

37. Kuka kerra kesä töitä tekkyö
ni se joulut joute pitteä.
(Joutseno)

38. Kolme on kiirettä kesäl:
yks o heinällä helinä,
toine rukkiella rutina,
kolmais kauralla kahina.
(Pyhäjärvi)

39. Heinänlyönti o helppoo työtä, senko lyöp ja luiskajaa. (Kivennapa)
Leikillinen sanonta heinänteosta; luiskata = hioa viikatetta.

40. Leipäseä työtä ahokse puimine. (Räisälä)
41. Siintä tunnet tuhma miehe: heitteä riihe rikkajseks, peräparre panj paksummaks. (Sakkola)
    Heittää = jättää.
42. Se o onnes ko tattari teko. (Jaakkima)
    Teko = kylvö.
43. Tattarj taloks tekkyö,
    tattarj talottomaks.
    (Sakkola)
    Ks. edellistä n :oa.
44. Tytöt ei lopu kirkost eikä kukat tattarist. (Sakkola)
45. Osta ens kaali siemenet, siit taimet ja siit päät. (Valkjärvi)
    Kaalinviljelys ei aina onnistu.
46. Ko ei korennat kolaja ni ei koali kasva. (Sakkola)
    Kaali vaatii kastelemista.
47. Ei päitä soa ko ei päivii mänetä. (Sakkola)
    Kaalin viljelyksestä.
48. Totine ko lantuistuttaja. (Kirvu)
    Vanhan uskomuksen mukaan lantut halkeilivat, jos nauroi taimia istuttaessaan.
49. Pitkä sänk o pello palkka. (Sakkola)
    Kun pellolle ei makseta muuta palkkaa, pitää jättää ainakin pitkä sänki.
50. Ves viep liettielt, ahava aholt. (Räisälä)
    Liete = vesijättömaa.
51. Suustaaha lehmä lypsää muttei sarvestaa. (Vuoksenranta)
    Lehmän lypsy ei riipu sarvien suuruudesta, vaan ruokinnasta.
52. Paremp o viis viljal ko kuus näläl. (Kirvu)
    Karjan talviruokinnasta.
53. Ko o Luoja pässi luont ni luopha se viho heiniikii. (Kirvu)

54. Kell ei uo jalat sonnas, sill ei uo suu jamakas. (Sakkola)
    Jamakka = uunissa paistettu piimä.
55. Kell ei uo lehmeä ei kannoa, sillei uo makijoa palloa. (Räisälä)
56. Leppä ko piimää, lehmä ehtyy. (Antrea)
    Kun lepänlehtiin tulee loppukesästä valkea kerros, lehmät rupeavat vähentämään maidonantia.
57. Kopra nahkal, emänahkal kaks. (Kurkijoki)
    Jauhojen panemisesta eläinten juomaan.
58. Syksyst sylil, keyvväist kopral. (Kurkijoki)
    Eläinten ruokinnasta.
59. Ku o lehmänaha suuruuvelt sullaa ni sit ei ennää elokas kuole. (Uusikirkko)
60. Ei vasikka rukkouksil elä,
    emälehmä ei eisikeä.
    (Sakkola)
61. Iltaha se paimene vetteä, kotj karjan kollohtoa. (Rautu)
    Kollohtaa = koota.
62. Kyl kylä nime pannuo ko mies tappoase näytteä. (Räisälä)
63. Kotine kopekka maksoa kyläse rupla. (Sakkola)
64. Taijossa talon piäntä, ei varahin valvonnassa eikä paljossa väissä. (Parikkala)
65. Lehmeä lihaks, leäveä haloks. (Räisälä)
    Tuhlailevaa talonpitoa.
66. Meilt joutoa mies vaik heinaikan. (Sakkola)
    Kerskailua; heinäaikana tarvitaan yleensä kaikki väki niityllä.
67. Talliorj, taskukello ja huorj-akka talo hävitteä. (Räisälä)
    Talliori = siitosori, jota käytetään vain pieniin ajoihin ja joka siis saa enimmäkseen olla vain tallissa.
68. Emäntä o hyvä talos vaik vettä keittäkyö. (Räisälä)

69. Mihi se kiukoa kotont joutoal (Sakkola)
Emäntää tarvitaan talossa aina. Kiukoa = kiuas, uuni.

70. Mies ei kerkijä vempelellä kotjtii aijjaa minkä akka esliina alla ulos viep. (Muolaa)
Vemmel = luokki.

71. Akkaha se talon tekkyö tai talon mänetteä. (Räisälä)

72. Huonolt emännält viep halla taikinastai. (Räisälä)
Taikina= taikina-astia.

73. Kiitä illast isänteä, emänteä vast oamusil. (Räisälä)

74. Kyl mies heinät tekkyö vaik paljo auttoa akkakii. (Räisälä)

75. Työspähä oli Jumala sillo ko loi torppali sial kärsä ja kanal noka. (Uusikirkko)

76. Heilukaa pojat, huomen o helppo! (Kirvu)

77. Ei renk huolta pie, se kuuluu isännäl itsellie. (Räisälä)

78. Rengil o leipää kyl muttei oo vara vierasta syöttää. (Kirvu)

79. Ehä ilma nii sakija uo jottei renk ja ruuna sinne sovi. (Kirvu)

80. Paremp rikkaa renkin ko köyhä talo isäntän. (Antrea)

81. Rengil ja ruunal ei oo rospuuttoo. (Antrea)
Rospuutto = kelirikko.

82. Rengin ruumis ja ruohtimine paita, ne kestäät. (Antrea)

83. Renkil koi uo muuta ommoakoa ko pyhä ja yö ja hattu ja vyö. (Sakkola)

84. Parves ku pahat tehtii ni renk-Jussii voa rienatoa. (Sakkola)
Parves = yhdessä, joukolla.

85. Renk on ko elläi, piika on ko rengi luontokappale. (Räisälä)

86. Renkhä se o piijja kurj. (Parikkala)

87. Piijjast ko tulloo emäntä tai rengist isäntä, niitä ei palvele pienet pirutkaa. (Kivennapa)

88. Piijjast ku tulloo emäntä ni kissast karhu. (Jaakkima)

89. Likka joi lapse maijo, sano kissa likkinie. (Räisälä)
Likka = lapsentyttö.

RAHDINAJO
RAHTMIEHEL PITTÄÄ
OLLA NENÄ SIKS SUUR
ET SAAP RUKKASET
KÄÄES NIISTAA.

II. RAHDINAJO, HEVONEN JA RAHA.

90. Rahtii ko tekkyö ni rahhoa soap. (Räisälä)
91. Rahtmiehel pittää olla nenä siks suur et saap rukkaset kääes niistää. (Viipurin mlk.)
92. Siit on kuorma suur jos rukkajsii ei siijjä peäl panna. (Räisälä)
93. Rahtrahat ja niinist nuorat ei kestä ko Tuomaapäiväst jouluu. (Antrea)
94. Raht ko o lopus ni rahat o lopus. (Kirvu)
95. Ei pie rahtii reväjssä, köyhän pyssyy vähemmälkii. (Räisälä)
96. Pyytöö lähtiis et tiijjä, saat sie sielt suuhuis vai selkäheis. (Kivennapa)
    Pyytö = ansio.
97. Miehe pittää tietää ja hevojse vettää. (Antrea)
98. Mikä tuultai tulluo, se viheltäi männyö. (Sakkola)
99. Tie tattiese viep. (Kurkijoki)
    Rahdinajosta saadut ansiot menevät sen tien; tade = lanta.
100. Mikä piiskal puijaa, se tiel tippuu. (Vuoksenranta)
    Vrt. edellistä n:oa.
101. Kuka talvel aijjoa tukkii,
     sen pelto kesäl kasvoa kukkii.
     (Rautjärvi)
102. Mitä semmojse lehmä lypsyst mikä maituuse maaha kaataa. (Antrea)
103. Ei kasva Pietartie heineä. (Räisälä)

104. Ei maantie makkaa millokaa. (Antrea)
105. Jo sen soattoa Sahanotkost, minkä veätteä Veärästmeäst. (Sakkola)
Väärämäki ja Sahanotkon mäki olivat suuria mäkiä Pietarin maantiellä.
106. Kolme on kouvvoa vuuvves: sijatappo, ruunuvero makso ja Viipurii männes Tervakorve mäk. (Räisälä)
107. Suottaha mie suomii hoasta, uoha mie käynt Otserskoiskii. (Sakkola)
Kun ennen käytiin Pietarissa kauppaa tekemässä, niin ukot kehuivat humalapäissään kielitaidollaan.
108. Hevojsess o miehe henk. (Sakkola)
109. Hevojsel heinät ensi, siit miehel mitä tulluo. (Sakkola)
110. Ei hevojne kärsi velaks aijjuo. (Räisälä)
111. Millajne mies o hevojsellie, sellajne se o akalliekii. (Kurkijoki)
112. Kyl hepo vetteä jos voa moa pitteä. (Kurkijoki)
113. Kaikil o kalloa leipeä mut ei hyvveä hevojsta. (Sakkola)
114. Kaura kylveä ruplarahhoi nahkoa. (Sakkola)
Hevoselle.
115. Ei sitä yhe talve lumet pijätä. (Sakkola)
Hyvästä hevosesta.
116. Kell o juoksija hevojne, sil soap olla ilkijä akka. (Sakkola)
Ilkeä = ruma.
117. Hevojsta ko henkii, akkoa ko renkii. (Sakkola)
118. Miestä päiväks, ruunoa rupiamaks. (Sakkola)
Rupeama = aterianväli.
119. Ei mei hevojne uo suoviloil illastet. (Sakkola)
Suovit = heinien karisteet, joita keväisin kerätään pielekkien pohjilta ja teiden varsilta.

120. Nii se o totine ko lasivetäjä hevojne. (Räisälä)
Ennen liikkui Kannaksella »lasiukkoja», lasinvetäjiä, joiden hevosen ei sopinut pahasti hyppiä.
121. Miel ilojne ko rätsaksa hevojsel. (Kirvu)
Rättisaksa = lumppujen kerääjä.
122. Pois iest tai hokit selkeä! (Sakkola)
Tienpyyntö.
123. Valkija hevojne ja vaippajst rätit: se o ukkoraiska. (Sakkola)
Vaippaiset rätit = vuodepeitteestä revityt jalkarätit. Valkea hevonen on rahvaan kesken hyvin halveksittu.
124. Valkija hevojse miehel ei oo sieluu. (Antrea)
Ks. edellistä n:oa.
125. Tuollase hepose kans kilpaan vaik lasen pöksyt nilk koihe. (Uusikirkko)
Huonosta hevosesta.
126. Jo juoks hevojne — aina olj kaks jalkoa ilmas! (Räisälä)
127. Ko aijjoa hyväl hevojsel ni velatki on ko soatavii. (Räisälä)
128. Oamujst kaurat o aisa peäs. (Sakkola)
129. Helppo o hyväl aijjaa mut vaikija valjastaa. (Vuoksenranta)
130. Hevojne ko o mäkvöittä ni se on ko akka hammietta. (Kirvu)
131. »Maantie auvvai», sano ukko ko piiskan löys. (Antrea)
132. Oma piiska ja vieras hevojne. (Antrea)
133. Joka mies o vuuvve kauppijaan, harva viittä vuotta. (Sakkola)
134. Toine ei hyövy jos toine ei häyvvii. (Sakkola)
135. Erä erreä yllytteä. (Sakkola)
Erä = saalis.

136. Ei annä malkki moata eikä lekkerj levätä. (Sakkola)
Malkki = malja.
137. Ei munnaa kui munnaa vaihe. (Kanneljärvi)
138. Toiselle älä muuta osta ku saikka, se jos ei kelpaja ni syöt itse. (Kanneljärvi)
Saikka = pieni vehnäleipä.
139. Toisel ko takkoat ni poa jo kätteis taskuu. (Metsäpirtti)
140. Puntari nenäst on kaik kallista. (Metsäpirtti)
141. Harva hevojsparissikkaha se omal hevojsel hautoa viijjeä. (Kurkijoki)
Hevosparissikka = hevoskauppias.
142. Parissalha elleä pitteä. (Rautu)
Parissa = voitto (ven. sana).
143. Ehä isä häyvvii jos poika hävijää! (Kirvu)
144. Huikkais ei tule rahatappijuo. (Räisälä)
Huikata = vaihtaa.
145. Jo se männöö Teivojse summii. (Kirvu)
146. Olkoo se nyt viis pennii miu puolellai tai siu puolellais; olkoo vaik miu puolellai. (Vuoksenranta)
147. Ilmajseks ei saa muuta ko pohjatuulta ja sitäkää ei joka aika. (Heinjoki)
148. »Kasso isse, hevone ei nääe!» sano markkinamies ko kauppas sokijaa hevosta. (Viipurin mlk.)
149. Kyl etsijä hevojskaupa löyteä, jos ei muuvvalt ni Konnust. (Rautu)
150. Uotteloot iltaa ko lehmä ostajat. (Kirvu)
151. Pitteä olla joka asjas oma tolkkuuse, tarko tervoa myyvveski, et panna talovälil tappi kii. (Räisälä)
152. Kolme on korkijaa herraa: maaherra, kirkkoherra ja rättiherra, ja rättiherra on suurin. (Kirvu)
»Rättiherralla» on tavallisesti suuri kuorma, joten sille annetaan tietä.
153. Sisu on ko rättiäijäl. (Vuoksenranta)

154. Sill o luonto ko tärpäti kauppijaal. (Antrea)
155. Näytä jot siul o harjauko luonto! (Sakkola)
Harjaukko = kiertelevä harjaksien ostelija ja rihkaman kauppias.
156. Hyväs satamas ei syö leipää hukkaa. (Koivisto)
157. Eihä tavara karhu uo, ei se pyri peälle. (Sakkola)
158. Mitä täst rahast, tavaraha se on mikä maksoa. (Käkisalmi)
159. Raha tekkyö vaik kivvie reijä. (Sakkola)
160. Sitä varteha linnu kuva on rahas jot antaa sen lentää. (Vuoksela)
161. Ehä tätä rahhaa huoli isse tehhä. (Kirvu)
162. Ehä teä raha sukkuu uo, antoa sen männä. (Räisälä)
163. Rahhoa on jot alimaist märkänyöt. (Sakkola)
164. Ei raha lopu ko ei tekijät kuole. (Räisälä)
165. Sillo ei uo sieluu seälj ko o rahhoa tarvis. (Sakkola)
166. Rahal soap ja hyväl peäsyö. (Sakkola)
167. Ei se raha sil haise mil se pyyvveteä. (Räisälä)
168. Rahhaa tulloo, ko oppis juomaa. (Kirvu)
169. A monj mies o raha puuttees köyhtynt. (Kirvu)
170. Rahhaa on vaik köyttä punosj, koi puno pitkää ja paksuu. (Kirvu)
171. Rahhoa on vaik piene pässi syyvvä. (Sakkola)
172. A rahas o varroa, olkuo voa almakas päivii. (Sakkola)
173. Rahal soap vaik Rauvust voita. (Sakkola)

MUUT ELINKEINOT JA AMMATIT
EI PITKÄT KOIVET AUTA MUUVVOAL KO TUOHE KISKOMISES JA KARKUU JUOSTES

III. MUUT ELINKEINOT JA AMMATIT.

174. Onkmiehel onnes, tuulastajal sattumas, mut nuotturil ahneuves. (Räisälä)
Nuottamies saa paljon kaloja, jos ahneudessaan pitää tiheää nuottaa.

175. Se on nii lustii ko kaks nälkäjstä narroa toisijoa. (Räisälä)
Onkimisesta.

176. Pieteä sitä käppyy keässäkii, ei voa kuuse oksas. (Räisälä)
Verkonkutomisesta.

177. Mittää ei oo nii katteellista ko kalamies. (Kirvu)

178. Eihä rysseä kala peäst ku olj vettä täyneä. (Pyhäjärvi)
Tuumi kalamies kun tyhjiltään palasi.

179. Vettee velka. (Uusikirkko)
Sanotaan kalastaessa kun ei mitään saada; kalat jäävät velaksi veteen.

180. Vettee verko surmal (Uusikirkko)
Lohduttauduttiin, kun myrsky vei verkot.

181. Erä ei tule ehtimättä, kala jalan kastumatta. (Parikkala)
Erä = saalis.

182. Oha revonahka nii kallis jot kannattoa sitä pyyteä vaikkei soakoa. (Räisälä)

183. Se kävelöö ain nälkähalko olal. (Antrea)
Sanotaan pyssymiehestä.

184. Soap sitä sepäks sannuo kuka siivo sirpi soap. (Räisälä)
185. Seppä tuop tuulel ja soap sattiel. (Sakkola)
186. Mies musta, leipä valkija. (Sakkola)
187. Puuveits sepä tupes, virsut suutari jalas. (Sakkola)
188. Suutari mamma ja sepä tamma ne harvo kelpo kengis käyvät. (Heinjoki)
189. Suutarit ja reätälit ne o suurii vorjrii, muuralj o totine mies: sei poa tiilepätkeä taskuhie. (Sakkola)
Vora = varas; totinen = rehellinen.
190. Suutarj o suve sukkuu ja reätälj o karhu veljä. (Pyhäjärvi)
191. Suutarj on ko susj: syöp lihat, reppii nahat ja viep isännält rahat. (Nuijamaa)
192. Tie tillaa sylj suutaril, koko pöytä räätälil. (Kirvu)
193. Pijä reätälj hyvästi, vähemmäst soat voatteheis. (Räisälä)
194. Tie nuppu nuora peähä, solmu säikie nenneä, jos et tie ni veät kahist. (Sakkola)
195. Mie ko tei uuni ni Toaveti vetj korstienii ja pienemät lapset keikkuit lattijal. (Sakkola)
Muurari kehuu työtään.
196. Sen mie ainakii tiijjen jot mylläri sika o lihava, mut en tiijje kenne viljoi se o syönt. (Vuoksela)
197. Ken hevojse ketteä, se ihmise petteä. (Räisälä)
Hevosen nylkijää yleisesti halveksittiin.
198. Hevojse kettäjä ei peäse pajakattuo ylemmäks. (Sakkola)
Ks. edellistä n:oa.
199. Nii kävelööt perättäi ku siasalvajat. (Antrea)
200. Mistäs vieras tieteä ko ei uo hieroja. (Räisälä)
201. Niin on sisu ku parkikiskojal. (Kirvu)

202. Paista päivä paimenil,
saa vettä parkikiskojil.
(Kirvu)
Saa = sada.
203. Ei pitkät koivet auta muuvval ko tuohe kiskomises ja karkuu juostes. (Joutseno)
204. Nii on totine ko tuohekettäjä. (Kivennapa)
205. Suhajoa ko kontitekijä. (Räisälä)
206. Paksut posket ko potivalajal. (Käkisalmi)
207. Läikkyyt ko lasj-uko pöksyt. (Sakkola)
Lasiukko = lasinpanija. Vrt. n:oa 120.
208. Sauna lämmittäjäl ei soa olla pitkeä kohennuskeppii. (Sakkola)
209. Ei pilli perettä toita,
kannel kansoa elätä.
(Sakkola)
Toittaa = ruokkia.
210. Kapteen laivaas ku Jumala taivaas. (Koivisto)

TYÖ JA
LEPO
KIRVESVARREST
MIES TUNNETOA

IV. TYÖ JA LEPO.

211. Eihä ketteä kiusata kahel pahal: työl ja näläl. (Räisälä)
212. Ei leipä puutu syömätyyttä mut se puuttuu soamatuutta. (Sakkola)
213. Ei se viel uo mies mikä työtä etsii, se vast o mies mitä työ etsii. (Sakkola)
214. Tekijält tulloo jottai, tekemättömält ei mittää. (Kivennapa)
215. Mikä jääp terält, se haihtuu hamaraltai. (Antrea)
Työ on tehtävä aikanaan loppuun.
216. Työ ei maksa ko tenuskan mut neuvo maksaa kaks. (Antrea)
Tenuska = neljänneskopeekka.
217. Tie kerra, katso kahistel (Räisälä)
218. Parempha seo päivä miittii ko viikkaus tehhä vääri. (Antrea)
Miittiä = ajatella, harkita.
219. Surma luont on leipä pyyvvettävä. (Räisälä)
220. Ei työ kättie tartu. (Räisälä)
221. Työ haisuo tekijillie, leipä hierijauhojllie. (Sakkola)
222. Susj tulj — ei voa ulvo. (Räisälä)
Sanotaan pilalle menneestä työstä.
223. Nyt on moalima valmis. (Sakkola)
Kun ei löydy työtä.

224. Kääntelishä vaik marjavarsii päivää päi. (Kirvu)
Sanotaan joutilaasta.

225. Ropotis on tunnit pitkät, hovi töis holtittomat. (Sakkola)
Työnteosta lahjoitusmaa-olojen aikaisessa päivätyössä.

226. Peikalo on kesel kämmentä jottei soa puust muuta ko halkuo ja sitäki vähä. (Räisälä)

227. Kaikha ne kauhoa tekkyöt, ei soa pontta puoletkoa. (Sakkola)
Ponsi = varren nuppi.

228. Korp o täynä konepuita, muttei tunne tuhmat miehet. (Sakkola)
Konepuu = tarvepuu.

229. Akka o mies asuto. (Sakkola)
Asuto = aseeton.

230. Eihä kirveettä muuvval ko kirkkoo. (Valkjärvi)

231. Sehä rauvoist laitteluo kenne keäs ei vitsa keänny. (Räisälä)

232. Jos et muite opi ni pitteä panna näpit pankkokivel ja takkuo uuvvestoa. (Joutseno)

233. Kirvesmiehe milli o tuuma ja sekkii osapuillie. (Pyhäjärvi)

234. Kirvesvarrest mies tunnetoa. (Räisälä)

235. Siin neittä neuvotoa: pässi peässä karvajsessa, sarkajsissa tutkajmissa. (Sakkola)

236. Siin sitä neittä neuvotoa: pässipeätä kerites ja pöksypolvii paikates. (Räisälä)

237. Mies o luot miekka vyöl, naine värttänä kättie. (Sakkola)

238. Peä ko on kekas keträtes ni p—e on pyllys kuttois. (Metsäpirtti)
Jos on huolimattomasti kehrännyt langan, joutuu kangasta kutoessaan vähän väliä solmiamaan päitä loimien ja kuteiden katkeillessa.

239. Kuka alun alottais ja lopun lopettais, ni mie siit keskipaikan kelkuttaisi. (Metsäpirtti)
Kankaan laittaminen puihin ja kudonnan lopettaminen ovat vaikeimpia ja vaativat taitoa.

240. Ko päivä pitenyö ni säije lyhenyö. (Joutseno)
Päivien pidetessä ei naisille jää aikaa kehruutöihin.

241. Ei kangas karate jouvu,
keträpuu ei keikahelle.
(Sakkola)

242. Lapa lapse, vartti vanha, toimetaitto morsijamme. (Sakkola)
Sanotaan kankaassa esiintyvistä kudontavirheistä.

243. Kouvvii puije väliss o vaikija olla. (Uusikirkko)
Sanotaan kankaan kutomisesta.

244. Katkesi karitsanauha, peästi laiskan jauhamasta. (Kurkijoki)
Karitsanauha = nuora jolla käsikivissä kivenpuu, ts. se puu mistä yläkiveä kierretään, on yhdistetty yläkiveen. — Nuoran katkeaminen päästää jauhajan vähäksi aikaa ikävästä työstään.

245. Työ survois, työ jauhais; se on leikkii ku leipeä leipuo. (Sakkola)
Survoa = hakata tähkiä, huhmaressa jauhoksi.

246. Äit kuolj jauhosäk syllii koi osant leipää tehhä. (Kirvu)

247. Eihä iltapuhe petä eikä hämärält häntä taitu. (Jaakkima)
Iltapuhe = iltapuhde.

248. Illast on paha päiveä jatkoa. (Metsäpirtti)

249. Tulenäyttäjä ei uo millokoa kiitosta soant, eikä siihe parraita pannakkoa. (Joutseno)
Pärevalkean aikakaudella oli varsinkin suutarille ja räätälille näytettävä tulta näiden ollessa talossa töissä.

250. Tie terva kans — ko muinojne renk puulusika. (Räisälä)

251. Nyt tulloo huppaa monelt sylelt. (Kirvu)
Hupa = helposti kuluva.

252. Vaivajne sitä varrasta vuoluo mitä ei itse nuolajse. (Räisälä)

253. Kahel ei uo appuu tarvis. (Sakkola)

254. Ei miestä makkuusta kiitetä eikä piikaa pitkästä unesta. (Kirvu)

255. Työ on ko tervoa, unj on ko siirappii. (Sakkola)
Laiskan toteamuksia.

256. Issäin olj iltaunine, äitiin olj oamu-unine, mie raukka tulin molempii. (Jaakkima)

257. Yö ko oikei raskaast makkaa ni päivä männöö levätes. (Kirvu)

258. Lepo luihe vaik päivä hävitköö! (Kirvu)

259. Pötsit pehuloil ja unta silmät täytiel (Räisälä)
Maatamenokehoitus.

260. Uskuoha se unj velkoa. (Metsäpirtti)

261. Ei unest kekkuo soa, ei soa siivo soattuokoa. (Metsäpirtti)
Keko = suippopäinen iso heinäsuova; saatto = heinäruko.

262. Unest unnie lasta, työst työhö morsijanta. (Kurkijoki)

263. Nuores miehes ja hyväs hevojses ei uo lepo hukas. (Sakkola)

264. Jos asjais o huonost, käy makkoamoa, jos ei uo korjahunniet ko nouset ylleä, käy toasj makkoamoa. (Sakkola)

265. Nii o kiire ko kerreämeä lähtiis: ei uo aika ottoa evästäkkeä. (Sakkola)
Kerätä = kerjätä.

266. Nii o kiire jottei jouva mitteä tekemeä. (Sakkola)

267. Aikaa Jumala loi eikä kiireest virkkant mittää. (Koivisto)

268. Hätähistä ei auta Jumalakkaa. (Kanneljärvi)

269. Kuka o rutto ruuvvillie, se o töillie terävä. (Sakkola)
Rutto = nopea, joutuisa.

270. Laiska paisetta pottuo,
äkämeä ähmitteä.
(Räisälä)

271. Enne mie piru näkisi enneko piijja pitkälleä, nojalloa nuore neijo. (Metsäpirtti)

272. Onha sil Luojalkii kaikelaisii ruokamiehii. (Sakkola)
Sanotaan saamattomasta.

273. Voi ko ois ain pyhä ja kesä ja kalliet renkipalkat ja heät noapuris. (Sakkola)
Laiskan toivomus.

274. Lauvantain o laiska pyykki. (Vuoksenranta)

275. Kerral laiska katkijoa, viijjest virijä käyp. (Sakkola)

276. Rakko roataja keäs, käsnä laiska kämmenes. (Sakkola)

277. Ei se työtä pelkää; se uskaltaa käyvä vaik työ ääree makkaamaa. (Kirvu)

278. Eihä paljuus pelota ko maantien jaaos ja selkää saahes. (Antrea)

279. Ei maksa äijeä ähkeä näi vähäs löylys. (Sakkola)
Äijä = paljon.

280. Kaikkii ossoan tehhä mutten täin länkii. (Sakkola)

SYÖMINEN ja JUOMINEN

V. SYÖMINEN JA JUOMINEN.

281. Suu syöp sata kekkuo mut elleä kekojsellakkii. (Jaakkima)

282. Selkä seitsemä näkkyö vatsa vaivajse takkie. (Pyhäjärvi)
Takkie = takia.

283. Syyvvä pitteä jottei laihu ja työtä tehhä jottei köyhy. (Sakkola)

284. Leipä o ko sokurii mut työtä ko aatteloo ni se oikei puisteluittaa. (Kirvu)

285. Ruoka kelpaa mut työ o ko tervaa. (Kirvu)

286. Ei mies merta syö vaikkei tyhjäl elä. (Sakkola)

287. Siehä syöt vanhoa viisii ko nenä al pistät ja alaleuval läpytät. (Räisälä)

288. Vatsoa ei neäje kukkoa, voattiet näkkyö jokahine. (Sakkola)

289. Ei teä vatsas näy, olkuo mitä tahojoa koha o peält hyvveä. (Sakkola)

290. Syyvvä pittää vaikkei tervettä päivää näkis. (Vuoksenranta)

291. Ken ei syö iltajsta sil surma hihhuo kirvestä. (Joutseno)

292. Enne o iltajse syömätä enneko sauna kylpemätä. (Antrea)

293. Syyvveä murruu murkinaks, hapalohkuo lounahaks, iltajseks vaik kylvöteä. (Sakkola)
Muru = piimään tai maitoon pilkottu leipä; hapanlohko = taikinan »happamesta» ja lohotuista lantuista keitetty ruoka. — Kumpikin vaatimatonta, vähäarvoisena pidettyä ruokaa.

294. Silmä lounoan näkkyö, murkinalle huuvvetoa. (Lumivaara)
Olisi jo puolisen aika, mutta vasta kutsutaan aamiaiselle.

295. Suuruspala murkinan petteä. (Kurkijoki)
Suuruspala = aamulla ennen murkinaa haukattu ruoka.

296. Se tulloo ajallaa ko Peni Peko murkina. (Vuoksenranta)

297. Seipeäpeä vinkuis pitteä syyvvä mikä on puuta pehmijämpeä. (Pyhäjärvi)
Sydäntalven pakkasilla kelpaa kaikki.

298. Älä yhtää huoli, ku päästää uutisee ni syyvvää koko päivä. (Säkkijärvi)

299. Kerra peäsiis Kesto kesseä ja Sunterj suljlii maihe ni siit söis vaik suolaheinii. (Metsäpirtti)
Kesto ja Sunteri lehmien nimiä; toivotaan kesän tuloa, jolloin ruoansaantimahdollisuudet paranevat.

300. Keyvväil kerra, syksyl kahiste. (Vuoksenranta)
Käsketään vierasta syömään.

301. Elähä mie nyt teä aja vaik entisil sisusrasvojl. (Sakkola)

302. Käy ruotsi ruuvall. (Sakkola)
Sanotaan vieraalle, joka tulee ruoka-aikana tupaan.

303. Rauha ruok-aikan vaikk olkuo sota moal. (Sakkola)

304. Siunatkoo Jumal ruokaa, syöjät kaik tappakoo. (Kirvu)

305. Repäse hyvä Jumala rensselii, suuta korvii, mahhoa polvii, jot köyhä nälkä enenis ja rikkoa ruoka vähenis. (Kaukola)

306. Kylhä suu suvatsis ja vatsaki ottas vastaa, mut vanhat vaatteet repijäät. (Uusikirkko)

307. Ei pie kielteä keittämäst, syöphä yks jos ei toine. (Sakkola)

308. Kyl härkä jänikse tappoa, jos ei muuvvoal ni kattilas. (Sakkola)

309. Tein akal kokkajst: en syönt enkä tahtont evästä. (Sakkola)
Kokkaset = kepposet.

310. Silmä ko ois nuolen ja pers kattilan ni ei huolis olla keitittä. (Sakkola)
Keitti = keitto.

311. Onk siin ruuvva huppuus vai voima vähhyys? (Kirvu)
Hupuus = huonous.

312. Kiitoksii keitoksest, leipä olj ommai. (Sakkola)

313. Seissemäst lammasnahastha tää naisii vassa on. (Jääski)
Sanotaan esim. kehoitettaessa naisvieraita syömään.

314. Eiks muu sisässäis märkäne? (Joutseno)
Sanotaan herkuttelijalle.

315. Pittää tuuvva Kyyröläst pappi. (Kirvu)
Sanotaan, kun joku syö paljon, eikä ruoka tunnu. — K. oli kr.-kat. seurakunta.

316. Nii mättää ko luhtii. (Kivennapa)
Ahmatista. Luhti = tallin ullakko, jossa säilytetään hevosen heiniä.

317. Jos mie oo sika syömää ni kyl sie oot koira haukkumaa. (Antrea)

318. Suu sannuo jot »lähetcäl», p-e sannuo jot »olloa täsl» (Metsäpirtti)

319. Eihä rauhas uo kiirettä eikä näläs maha halkii. (Lumivaara)

320. Tikku kyllähine, ruma nälkähine. (Kanneljärvi)
Tikku = vähäruokainen, niuha; ruma = hyväruokainen, jolle kaikki kelpaa.

321. Kellot käyvät niiko käyteteä mut nälkähä se o mikä paikkoase pitteä. (Kaukola)

322. Vatsa ei uo velj valeheltava. (Räisälä)

323. Yön ko makajs ni varas käi vassas. (Kirvu)

324. Illal vaik syö härkä ni oamul o nälkä. (Sakkola)

325. Nii olj nälkä jot napa nyrjäht. (Räisälä)

326. Mie syö kaik mitä paljai jaloi kii tappoa. (Sakkola)

327. Nii meil eleteä ko muuvvoalkii: sika syyvveä nahkojnie, leipä kuorinie. (Sakkola)

328. Suoloa nii paljo ko sulloa, jauhoi nii paljo ko kastuu. (Joutseno)
Talonpojan ruokaresepti; pitää saada »suolaista ja sakeaa».

329. Ko leipeä sais, ainha teä suu o lihhoa täynä. (Metsäpirtti)
Kun kerran on kieli suussa.

330. Ei leipä paljas uo ko siin o kuorj peällä. (Räisälä)

331. Rukkeine leipä suoloa sejas, vai viel särvintä hurmailet! (Räisälä)

332. Leiväst o nii hyvä ruuvva apu jottaha. (Uusikirkko)

333. Valkijaaha vehnajne on ilma voitakii. (Terijoki)

334. Hyvä kukko, hyvä kakkara, piiroan peäl ei uo käynyttä. (Lumivaara)
Kukko: ks. n:oa 1488; kakkara = pyöreä perunapiirakka; piiras = ryynipiirakka. — Piiras on paras kaikista.

335. Ei mitä tie sil piiroal miss ei uo kuorta eikä syväntä. (Räisälä)
Sydän = piiraan täyte.

336. Niin on silmii ko kalapiirakas. (Kivennapa)

337. Nii on suur ko savolaise kalakukko, jot kolm päivää ko söi ni sit näky ensimäine kiiski pää. (Vuoksela)

338. Suur talo ja paljo jamakkaa. (Antrea)
Jamakka = uunissa paistettu piimä.

339. Paremp parta piimäs ko suu matikan meähnäs. (Käkisalmi)
Määhnä = mäti.

340. Nii on ko kolmevuotista jamakkaa: ko potkajsoo ni pöllähtää. (Vuoksenranta)
Sanotaan vanhasta ruoasta (tai esineestä).

341. Ei voita atral kynnetä. (Sakkola)
Voita käytettiin arkioloissa hyvin säästeliäästi.

342. Rokka ruokoa, voi kunnijoa. (Sakkola)

343. Ei voi rokkaa pillaa. (Terijoki)

344. Syö rokkaa riimusilmä, älä vahi voikupin pääl. (Kirvu)

345. Passoa sen keisari elleä, saunalauteil makkoa ja voisulloa syöp. (Sakkola)

346. Syö voita niettei lehmät vihhoa. (Kurkijoki)

347. Vävy ko vätkähteä tuppoa, ni muna mutkahtoa pattoa. (Kurkijoki)
Munapata oli herkkuruokaa; pata = saviruukku.

348. Kiisselj ei kyytii ko pello veräjäl. (Kurkijoki)
Kiisseli = kaurajauhoista valmistettu happamanimelä ruoka. — K. ei ollut varsin ravitsevaa.

349. Kiisselil ei pääse ko kukolaulu päähä. (Kirvu)

350. Nii o äkäjne ko Vennäi kiisselj. (Sakkola)

351. Hyvä o kiisselj hyrri kans, vie kans viel paremp. (Sakkola)
Hyrri = vedellä jatkettu piimä; vie = veden. — Pilkkapuhetta.

352. Piranass o yheksää sortuu ko ruusulääkkees. (Kirvu)
Pirana = herneistä ja juurikasveista valmistettu »kesäkeitto»-tapainen ruokalaji. — Ruusun lääkkeeseen pantiin 9 eri lajia (villaa, liitua, tervaa ym.).

353. Hyvvää ko hersryynpuuro, Lautselän koirakaa e malttaant syömiseltää haukkuu. (Valkjärvi)

354. Huttu o hyvä hampail mut vaikija vatsal. (Sakkola)
Huttu = puuro.

355. Huttu o hupa voil ja vaikija vatsal. (Sakkola)
Huttua on syöty yleensä voisilmän kanssa.

356. Mureketta murkinaks, koalj kiehuu kaiken päiveä (Kurkijoki)
Mureke = perunoista ja lihasta tehty keitto; koalj = kaali

357. Koalj o ryssä ruokoa vaik kelpoa kel tahojoa. (Räisälä)

358. Kaali miu kaimai,
velli miu veljäi,
putro paras ystäväi.
(Uusikirkko)

359. Pittää keittää rokkaa jott ei huoli toivoo ihmisi kuolemaa. (Kanneljärvi)
Rokka oli hautajaisruokaa.

360. Hyvä ois sylttyy syyvvä mutt on viel pässi peä (Metsäpirtti)
Sylty = lampaan päästä keitetty liha.

361. En söis vaikk ois munavoita ja mustikkahuttu (Kirvu)

362. Sija kiel ja mattee maksa, ne voile vertaa vettää (Kirvu)

363. Mattie meähnä ja siikakala voil vertoa vetteät (Metsäpirtti)
Mattie meähnä = mateen mäti.

364. Sija liha ja siikakala voil vertoi vetteät. (Sakkola)

365. Hiiliil hailii peähä, kurvii koko halol. (Sakkola)
Paistamisohje; kurvi = kuore.

366. Lahna peä: lampoapeä, siijja peä: sijapeä, hauvi pe halo peä. (Sakkola)

367. Mutinaks männyö ku matikkakeiti syönt. (Sakkola)

368. Kauvanks tää tottunt yhtä potattii kuorii. (Valkjärvi)

369. Enemmä sellajsta ja suuremmat lusikat. (Kirvu)

370. Sillo o mies kylläjne ku its herkijeä. (Sakkola)

371. Vassa on ko rekorj muttei kasva kukkii. (Vuoksenranta)
Täydestä vatsasta; rekori = puutarha.

372. Kylläjstä vatsoa ei voi vaihtoa köyheä mökkii. (Räisälä)

373. Nii uon kylläjne jott en vaihtais vatsajain Touvila houvvii. (Sakkola)
Touvilan hovi = Taubilan hovi Pyhäjärven pitäjässä, Kannaksen lahjoitusmaiden kuuluisimpia hoveja.

374. Ainha kylläjne nälkäjse väkkartus vetteä. (Sakkola)
Väkikarttu = väkikapula.

375. Ei huoli muuta ko o vatsa täynä ja valkija paita. (Sakkola)

376. Äksy mies ko syöp ni sillo se herkijeä. (Räisälä)
Äksy = vihainen.

377. Kylläjsen vatsan kans makkoa ko kahe kese. (Räisälä)

378. Ko syön ni raukajsuo, ko havajtsen ni hiukajsuo. (Räisälä)
Havaita = herätä, hiukaista = tuntea nälkää.

379. Ehä viest väkkii lähe. (Pyhäjärvi)
Väki = voima; viest = vedestä.

380. Ei niin pienii pitoloi jottei piiskaryyppyy. (Kaukola)
Piiskaryyppy = lähtöryyppy.

381. Vettähä se viina vinkajsuo. (Räisälä)

382. Viina ottajoa o kaikkii ikävä uotella. (Sakkola)
Kaikkii ikävä = ikävintä.

383. Vesj ei oo hyvä ko vennee al. (Antrea)

384. Viina miele virkistää, apilas hyvä hevojse. (Antrea)

385. Kaljal työt tehhää,
oluvel piot pietää.
(Uusikirkko)

386. Isselläi ei oo ko huulet ja halu — mut tupaka ko saa ja siihe tule ni kyl mie vejä. (Kirvu)

387. Humalikas ei uo köyhä eikä kippii. Iltajsil on sata parjrii härkii, oamujsil ei uo sarvekoa kärkii. (Hiitola)

388. Humalass o huuvvis olla mut pohmelo o paha makujne. (Sakkola)
Huuvvis, s.o. huois = helppo, kevyt.

389. Humalass ei oo enneko on maas pitkällää ja viel pelkää kaatuvaa. (Kirvu)

390. Ainha juottovasjka o kalliemp ko syöttövasjka! (Sakkola)
Juomarin itsensäpuolustelua.

VI. HAASTAMINEN.

391. Eihä neä sanat uo ostannas. (Sakkola)
Sana = puhe, lausuma.

392. Sanal on sana vastine, tarvis voa tarkkoa. (Sakkola)

393. Hoasta miestä koko päivä voa elä sano nimmii. (Parikkala)

394. Haastaiha asjat paranoot. (Valkjärvi)

395. Suoroaha asjsie pitteä hoastoa vaikk ei sais talos yösijjoa. (Joutseno)

396. Nälkäjne hoastoa leiväst. (Sakkola)

397. Kielhä se maita liikkuu. (Rautu)

398. Kiele lukkuu ei soa sepätkeä. (Sakkola)
Lukku = lukko.

399. Kuka sopottelluo se panettelluo, kuka hiljoa hoastoa se valehtelluo. (Rautu)
Sopottaa = puhua kuiskien.

400. Syötä vierasta kielkakkaral! (Sakkola)

401. Oikei tulj suu hyvämakujseks ko sai haastaaksei siu kansais. (Antrea)

402. Haasta viel ja uo yötä! (Uusikirkko)

403. Istu puul ja puhu suul! Hoasta minkä tiijjät, istu minkä siijjät! (Kurkijoki)

404. Painu puul, puhu suul, haasta muust mut älä velast! (Valkjärvi)

405. Sano sana, älä märehi! (Kurkijoki)

406. Sano sano jottei jää suu auk kuollees. (Vuoksela)
407. Ois tuota sannoa olt kahistkii sannuo. (Sakkola)
Sana = lausuma, puhe.
408. Se o siit tosj vaik hoikasta poikki. (Pyhäjärvi)
Asia on niin, vaikka kaula poikki.
409. Paljoha se suuttunt sannuo, äkähynt ärjäjsyö. (Rautu)
410. Haastata hulluu: se tietää kaik. (Uusikirkko)
411. Nii haastaa yksii puhheita ko rätiajaja. (Vuoksenranta)
412. Köyhä kans ko käyt haastamaa ni se rupijaa puistamaa. (Kivennapa)
Puistaa = pyytää, kerjätä.
413. Tuhma ko suuse auk auvvaa ni se hirvittää mitä sielt tulloo. (Kirvu)
414. Ei teä puhheist uo olt mitteä siint ast ko kana teä ruhjo. (Räisälä)
415. Sill o puhheet ko rahattomal lehmä ostajal. (Kirvu)
416. Älä makkeile, viskoa pois sokurj suustais! (Räisälä)
417. A sil ei uo kiel rokas palant. (Sakkola)
Sanotaan suupaltista.
418. Hänel o kiel kummastakkii peäst välilleä. (Pyhäjärvi)
Sanotaan suupaltista.
419. Jeäp tätä kieltä matoloilkii. (Rautu)
Ei siis tarvitse olla saita sanoilleen.
420. Enne loppuu koiralt kusj ko miult luikurit. (Sakkola)
Luikuri = kasku, loru.
421. Silt tulluot sanat iha särpime kans. (Sakkola)
422. Oikeiha miul o kasvantaveärät leuvat. (Sakkola)
Leukailijan kehuskelua.
423. Oha koiril leukoi mut ilkijeä on nähhä niitä leuvattakkii. (Räisälä)

424. Tuol suullak sie leipeäkii syöt? (Metsäpirtti)
Sanotaan hävyttömyyksien haastajalle.
425. Älä kirroile, halkijoat huuleis ni mite sie siit hevojstais kiellät? (Sakkola)
426. Vähä valehus o puhhie kaunistos. (Sakkola)
427. Se valehtelluo kuolliet suvetkii seisallie. (Sakkola)
428. Kolm kertaa ko valehtelloo ni uskoo issekkii. (Kirvu)
429. Nyt poltti porstuppaase, mut olkineha tuo oljkii. (Antrea)
430. Nii haastaa niiko ois pää toise kainalos ja tuul alaleukaa häilyttelis. (Terijoki)
431. Jos oisin eile kuolt ni en ois tuotakoa kuult. (Parikkala)
432. Haasta sie, mie pie hevojsta! (Vuoksenranta)
433. Nii haastaa koi ois alaleukaa. (Kirvu)
Koi = kuin ei.
434. Hää ku löys jouhe tielt ni hää tek koko hevose. (Uusikirkko)
435. Älä huuvva, nennäis märkänyö! (Sakkola)
436. Älä huuvva, paa poika sanomaa! (Uusikirkko)
437. Jos et muite ossaa olla vait ni paa vettä suuhuis. (Uusikirkko)
438. Älä ärrittele, luuluo heikkopäine ukoilmaks. (Räisälä)
439. Suu kii tai savetoa — huomen päiväpaisties kuivatoa. (Sakkola)
440. Älä huuvva, tupa jäähtyy! (Kirvu)
441. Korota eäntäis, palkkoa lisäteä! (Sakkola)
442. Uo hiljoa, soat hiirii! (Räisälä)
443. Nii ollaa hiljaa ko käk talvel. (Vuoksela)
444. Nii tulloo kuuma ko venättä haastais. (Terijoki)

HYVÄ MIELI JA VIERAANVARAISUUS

VII. HYVÄ MIELI JA VIERAANVARAISUUS.

445. Ilos ellää pittää vaik päivää vähemmä. (Vuoksenranta)

446. Ilo pintaa vaik syvä märkänis! (Nuijamaa)
Syvä = sydän.

447. Sitä miu o nii hyvä mielei koi uo konsoa paha mielei. (Sakkola)

448. Hyvä miel ei mahu rukkajse peikaluo. (Räisälä)
S.o.: »Hyvä miel ei kestä peitos.»

449. Ehä ihmine illoo halkee. (Kirvu)

450. Vintit tiukale ja kalenat pystyy! (Kirvu)
Vintti = viulun kieli; kalenat = nurkkatanssit.

451. Ehä tää ihmine oo mikkää lasivetäjä hevojne. (Kirvu)
Ks. n:oa 120.

452. On nii mukava jottei tiijje mis käsjsii pitäsj. (Kirvu)

453. Elämä on ko silkkii ja sametil reunustet. (Räisälä)

454. Mikä teäl valmies moailmas o elläis: itse syöp, Jumala elätteä, hyvät ihmist kantoat huole. (Sakkola)

455. Asjat onkii sev verra hyväst jottei uo toisekoa euko pojal paremi. (Sakkola)

456. Katsot asjojais: o huonost, katsot toise asjoi: o viel huonomast. (Sakkola)

457. Ei uo huolta huomisest, huomisel on huolj itselleä. (Sakkola)

458. Vaik mie uonki voa tälläne poika, ni uon mie voa sellane poika, jot siint on hyvä miel kc ei uo paha miel. (Kaukola)
459. Ei sil vällii mite hautoa viettä, koha ei huolis kävellä. (Räisälä)
460. A sitä ei vot tiijjä vaikk oamul jo p—s putkii kasvakuo. (Kurkijoki)
461. Jos sitä ihmine ain tietäsj mihi lankijaa ni panis olk kuvo alaksee. (Antrea)
462. Jos et puota nii et löyväkkeä. (Sakkola)
463. Syö huuvvis, syö kallis, elä ain arvolliese. (Sakkola)
Arvolliese = kuitenkin.
464. Suop Jumala suuttumoa muttei viikoks viha pittuo (Sakkola)
465. Sano vaik potiks ko et uunii poa. (Räisälä)
Potti = saviruukku.
466. Asjsiit riitelööt, miehet on ku veljekset. (Parikkala)
467. Ihmise pitteä taipuu vaik aija vitsakseks. (Sakkola)
468. Moneksha se merj mänis ko ei penkäriet pitäsj (Sakkola)
469. Pest pöytä, lest leipä, pese kättä, käy syömeä! (Sakkola)
Lesty leipä = lesetetyistä jauhoista valmistettu leipä.
470. Nyt ko satuttii näi yhtee parjrii nii juuvvaa ny kuppi ja toine varjrii! (Valkjärvi)
Vari = lämmin (juoma).
471. Syötä vierasta sanal, siks ku keitti kerkijeä! (Sakkola)
472. Hyvä vieras ei uo myöhäjne millokoa. (Sakkola)
473. Suo Jumala hyvvii vieraita, siint saap talonperekii (Terijoki)
474. Ei vieras talloo hävitä, vieras tuop onne tullessaase (Terijoki)

475. Vieraa tupakka tulles, talo pois lähteis. (Kirvu)
476. Oikei tulj suu hyvämakujseks ko sai haastaaksei siu kansais. (Vuoksenranta)
477. Oha näitä syksysii päivii ja rukkiisii leipii. (Antrea)
478. Mihi siul o kiire? Monj raukka kotihie kuoluokii. (Sakkola)
479. Ehä kellää kotj kerall oo. (Kirvu)
Sanotaan matkamiehelle yösijaa luvattaessa.
480. Piisajaa miestä päiväks, hevosta kyläväliks. (Uusikirkko)
481. Kiitoksii, ei kelteä ilma jouva! (Sakkola)
482. Mikä liikoa, se leikkii. (Sakkola)
483. Naapuris pittää käyvä seitsemä kertaa päiväs vihojs ollessakkii. (Muolaa)
484. Noapuris pitteä käyvä seihtemä kertoa päiväs ja viel välil vihhoa pitteä. (Jaakkima)

NAIMA=ASIAT
KYLPITTEÄ
OLLA ITSEHIESE
SUUTTUNT
KUTUOLLAJSE
OTTOA.

VIII. NAIMA-ASIAT.

485. Kolme yötä tyttölaps itkyö lapse itkuu, lopu ikkeäse itkyö miestä. (Kurkijoki)

486. Poikalaps itkyö: tpruu voale, tpruu voale; tyttölaps: ku naitas, ku naitas. (Kurkijoki)

487. Tytöt o kaik hyvvii, mist ne järettömät akat tulloot? (Kirvu)

Järettömät = kurittomat, pahat.

488. Omenaha se tyttö ottais o, mut pippurj pittäis. (Kirvu)

489. Potattipaistikkoat, sijaporsoat ja tytöt o samallaisii: niitä aina valitoa ja lopulta kaik kelpoa. (Parikkala)

490. Kolmii ei pie seästeä: sontoa leäveä, siementä salvuo ja tyttyö talluo. (Sakkola)

491. Nii pittää piijja olla jot omenat povel paistuut. (Kirvu)

Omena = peruna; piika = neito.

492. Ennehä viina jäätyy lekkeris enneko piika palentuu pakkajses. (Muolaa)

493. Pijä sinä piikaseni: suu särin, salakan vatsa, lammin ahvenen ajatus. (Parikkala)

494. Huoleto hevoto poika, aivo huoleto akato. (Sakkola)

Aivo = aivan.

495. Orihevone ja poikamies! (Viipurin mlk.)

496. Mitä tää poikamies akal tekköö koi oo muutakaa perettä. (Kirvu)

497. Niitä on ku nuore poja kesäheiloi koko vasjkahoalline. (Räisälä)

498. Ei vaaleet pojat oo maituu. (Vuoksenranta)

499. Jossei nuore miehe taut pyhäks parane ni se on vakavaa. (Kirvu)

500. Mis on sorja tyttö tai imisä koira, ei sinne varkaat tule. (Kivennapa)

501. Muihe nähhe murri marri, kahe kese kika kaka. (Sakkola)

502. Ruko niityl: tulj tuppoa,
kuhilas pellol: kuontalo lappoa,
paras piika morseimeks.
(Räisälä)
Ruko = heinäkoko, -saatto.

503. Kuhilas pellolle, tuli tuppaa, sulhane hevose selkää. (Kanneljärvi)

504. Koira haukkuu, kosjat tulluot; pistäi piika penki ala. (Sakkola)
Piika = nuori neito. — Kosijoille ei sopinut heti näytäytyä, vaan vanhemmat saivat ottaa nämä vastaan.

505. Kellot kuuluut, sulhajst tulloot, mamma kumpajne se männöö, sie vai mie? (Kirvu)

506. Paljo o Jumalas mut äijä o ämmissäkkii. (Kirvu)
Äijä = paljon.

507. Aikamiehet isse naivat, poja nulkit naitetaa. (Vuoksenranta)

508. Hyvät naijoa noapurii, kauniit etteä katsotoa. (Räisälä)

509. Nii viijjää ko rasva riehtilält. (Vuoksenranta)
Riehtilä = paistinpannu.

510. Nii männöö mielellää ko hammee helma ois hanpais ja käsj kenne kaulas. (Vuoksenranta)

511. Kyl pitteä olla itsehiese suuttunt ko tuollajse ottoa. (Sakkola)

512. Kerra liksit liuhkit ni laksi jamakatkii. (Metsäpirtti)
Liuhki = kerma; jamakka = piimä.

513. Ota kumma kulla tähe: kulta kulluu, kumma jeäp. (Pyhäjärvi)

514. Ei pie yhtee hyvvää ihastuu eikä kahtee pahhaa pölästyy. (Terijoki)

515. Ei sovi suopetäjä korpkuuse kumppaniks. (Räisälä)

516. Rujaha se rammal saahaa, sokijal silmäpuolj. (Kirvu)

517. Ei sitä vartta vatjtii panna, kauneutta kattiloa. (Rautu)

518. Rikkoast hevojsta, köyhäst akkoa. (Sakkola)
Kosimisohje.

519. Kasso ensi emmää, siit varsaa. (Antrea)

520. Emä naittaa ensimäise, sisär sisäreese. (Kirvu)
Ensin katsotaan, millaisen äidin tytär, mutta kun tytär on jo miehelässä, niin toista tytärtä arvostellaan hänen mukaansa.

521. Kuo kangas,
keritse lammas,
ise viijjel ja tikuta,
mää siit vast ukol.
(Koivisto)
Iskeä viidellä = tehdä rihmapalmikko viidestä säiekimpusta; tikuttamiseksi sanottiin nauhojen ja vöitten kutomista.

522. Kolme työtä pitteä minniime osata enneko talluo tulluo: sara tutkai kuttuo, karitsa kaula keritä, pöksypolv paikata. (Räisälä)
Tutkain = niisiin ja kaiteeseen jätetty loimi, kun kangas on katkaistu. Uudet loimet solmitaan näihin tutkaimiin. Saran tutkaimet helposti katkeilevat, koska sarassa loimi on villalankaa.

523. Älä etsi kirkon kirkkahii,
älä kansan kaunehii,
ota puura ja punajne,
se on terve ja tekevä.
(Rautu)
Puura = tummahipiäinen.

524. Kuka ei soa kiertänie vitsoa tyvvie ast, sil miehel ei huoli viel akkoa. (Sakkola)
Tyvvie = tyveen. — Vitsan kiertäminen (vääntäminen) ei sekään suju äkkinäiseltä.

525. Katso tyyntä tyttölasta, raijjuu orjhevojsta. (Sakkola)

526. Ei kihun kirkolt eikä kyläkujilt. (Räisälä)
Ole kihlattava. Kihu = kihupyhä, kirkon suojeluspyhimyksen nimipäivä, jota vietettiin suurena kirkkopyhänä.

527. Katso kainalokanajsta, katso kankaha takkoa, keämirulla keärinnästä. (Räisälä)

528. Katso kaselta neittä, miestä nuorta nousennastal (Räisälä)
Kaselta = kaskelta.

529. Pien suure kainaloo, musta valkija sivvuu. (Antrea)

530. Sen keäje kinnas minkä rukkajnekkii. (Sakkola)
Pojasta ja tytöstä, jotka ihmisten mielestä sopivat hyvin yhteen.

531. Jokahise hyvä ei uo yhölaine. (Parikkala)

532. Illuo ei näytä, hätteä ei heitä. (Rautu)

533. Kaalii vatjtii, Kaisaa rekkee ja antaa männä alamäkkee. (Antrea)
Kun morsian viedään läksiäistalosta häätaloon. Kaali oli lähtöruokaa.

534. Pitkävirsu on virijä ja sulhajne on suur herra. (Sakkola)
Pitkävirsu = kosija.

535. Komija on kosiva sulho vaik pelto kaik on penki al. (Sakkola)

536. Ei hinta hevojsta korota, pitkä matka morsijanta. (Kivennapa)

537. Kiitä vuuvvelt hevojsta, kahelt vuuvvelt morsijanta, kolmannelt kotjvävvyy. (Kivennapa)

538. Morsijame terveys jeäp tiel, sulhajse rikkaus juuvvoa häis. (Rautu)

539. Unest unnee lasta, työst työhö morsianta. (Antrea)

540. Mien tiijjä mittää, mie oon morsee. (Kirvu)

541. Mitä sie miule kiukuttelet, ook mie siu morsiimeis? (Kirvu)

542. Auta lasta ristil ja kuollutta hautaa, morsija pääsöö issekkii. (Viipuri)

543. Rautavuosjha se morseime neävön muuttoa. (Räisälä)
Rautavuodeksi sanotaan avioliiton ensimmäistä vuotta.

544. Kolme hyvveä jäi kotjtii: päivä-ielist unojst, emo armoat sanat, joka kirnu pettäjäist. (Sakkola)
Pettäjäiset = vastakirnutun voin maistajaiset.

545. Kotj-sika minnuu kiitteä oljamis ollessai: söin paljo, situjn enemmä. (Sakkola)
Miehelään viety tytär kävi silloin tällöin, kerran vuodessa ainakin, entisessä kodissaan oljamissa viipyen täällä viikon pari. Oloa vähän moitittiin, koska morsian teki vain omia töitään ja söi talon ruokaa. Sika vain kiitti!

546. Väy ko vätkähteä tuppoa ni muna mutkahtoa pattoa. (Sakkola)
Munapata oli herkkuruokaa. Pata = saviruukku.

547. Tuntuuha tuom muist puist, väy muist vierahist. (Sakkola)

548. Harvo orjoa kiiteteä, minneintä ei millokoa. (Kaukola)

549. Ko kissoa kirotoa — poa minijä mieleheis! (Räisälä)

550. Minniimel o suuri riuska riihes ja pieni lusjka syyvves. (Kurkijoki)
Riuska = varsta.

551. Se on minjä mielehine ko on anopi kaimahine. (Rautu)

552. Sika rikko siekla pohja, lammas kattila kalusi, ne on kaikki minjä syytä. (Rautu)
Siekla = seula.

553. Morsee ko männöö talloo ni se pittää olla iest kengäs ja takkaa rauvas. (Kirvu)

554. Nii o vaikija jot koprahei pittää huokuuki. (Muolaa)
Miniän asemasta talossa. Huokua = hengittää.

555. Otava kellon, kuko virret viisarin. (Muolaa)
Miniälle varteenotettavaksi.

556. Jos mie moiti minjäjäi ni siin mie pole poikajai. (Sakkola)

557. Syöpik minijä vai annetoak kissal? (Kaukola)

558. Paremp kymmenä kyttyy ku yks noavo nappulaine: kyty käyp kyntämäs mut nato ain narsuttoa. (Sakkola)
Kyty = miehen veli vaimolle; nato = miehen sisar.

559. Ei nii vanhaks tyttön jottei kylliks akkan. (Antrea)

560. Aka ossuutta vaikk ei ois muuta ko tynnyr rukkiita ni koko ikkääse se niitä jauhattaa. (Heinjoki)

561. Kolme o miehel pahhoa:
yks o vuotava venojne,
toine o heikkojne hevojne,
kolmais o äkäjne akka.
(Sakkola)

562. Häpijä hevo purema, häpijämp o naise lyönti. (Sakkola)

563. Tyttön naurattoa tyhjäkii, akkan ei naurata asjakoa. (Sakkola)

564. Auttasj Jumala akaks, sais sannuo tyttölöi. (Sakkola)
Sanoa = soimata.

565. Se o kehno akka mikä ei miestää elätä. (Kirvu)

566. Naisen pittää olla riihsorja, kyläsorja ja kirkkosorja. (Viipurin pit.)

567. Aijai akkai kuol, kukas miut nyt nostaa hevose selkää. (Uusikirkko)

568. Suitset hevojsel, kurj akal! (Räisälä)

569. Pienest akast ei uo ko paistikkaihe kuorijaks. (Räisälä)

570. Hevojsta ko henkii, akkaa ko vankii. (Vuoksenranta)

571. Ehä akkaa miehe velast myyvvä. (Kirvu)

572. Aitimusta hevojsta ja järetöjntä akkaa ei piätä mikkää. (Kirvu)

573. Akka ko hevojse valjastoa ni kolme kertoa soat valjastoa sen peräst eikä se siittekeä kestä. (Räisälä)

574. Jos o ruma akka ni piä paremp hevojne. (Kirvu)
Silloin pääset nopeasti kylän ohi, etteivät ihmiset ehdi katsella.

575. Naine kuolj: nauha taittu, mies kuolj: talo hävis. (Sakkola)

576. Nii on nais ukotta ko kana kukotta. (Kirvu)
Nais = nainen, vaimo.

577. Paha naine peuhoa talos ko pakkajne nurkas. (Räisälä)

578. Auta akkoa heäst, älä miestä millokoa. (Sakkola)
Heäst = hädästä.

579. Minkä tahot puottaa, paa sisälöhheis; mitä tahot virkkaa, sano akalleis. (Kivennapa)
Sisälö = povi.

580. Naine on miehen kunnia. (Kivennapa)

581. Hyvä ois ukko huonojnekkii: tois tuohta virsuksei, pajukuorta pauloksei. (Metsäpirtti)
Paula = virsun side.

582. Rahann o mies kaik. (Sakkola)

583. Ainha se ukoilma o kovemp ku akailma. (Sakkola)

584. Ei nii huonoi housui ettei maksa kaksii kalsui. (Kirvu)
Kalsut = naisten säärystimet.

585. Yks naine o talos vähä, kaks o liikoa. (Sakkola)

586. Akato mies o ko hännätö koira. (Kirvu)

587. Jos ei uo emänteä ni ei uo kotjtii. (Sakkola)

588. Enne kesä lehmättä ko joulu akatta. (Vuoksenranta)

589. Puusniekka ei muuta ko lehmää lihaks, ruista rahaks ja akkaa selkää. (Kivennapa)
Puusniekka = leskivaimon mies.

590. Ehä puusnieka huoli ko uunilt katsuo mitä emänät keitteät. (Räisälä)

591. Puusniekka aijjoa puuriel, kotjväv koivukaplail. (Sakkola)

592. Harakka ei uo mikkeä lintu eikä kotjvävy uo mikkeä mies. (Räisälä)

593. Kotjväyn akka saap olla niin kehno jot märäl rukkajsel ko viskajaa ni kaatuu. (Valkjärvi)

594. Vielhä sen piikuuvve pitteä mut leskyyttä ei pijä lempokoa. (Räisälä)

595. Leske kengät on kepijät. (Antrea)

596. Ne on yhtä leikkisii: lampaa vuona, kissa pentu ja lesk-akka. (Viipurin pit.)

597. Ensimäine o turkki, toine o viitta, kolmais onkii jo vaippa. (Sakkola)
Sanotaan puolisoista.

598. Tallel on kotihie eksynt. (Sakkola)
Vanhastapiiasta.

599. Se jäi mammal saunavaivojst. (Joutseno)
Sanotaan tyttärestä, joka ei saa sulhasta.

600. En mie uo mikkeä hautuumoa niijjot miul kelpoa mikä voa. (Kurkijoki)

601. Nii kauva laiva lahes seisoo ku myötätuul tulloo. (Uusikirkko)

602. Vanhapiika on talo pönkä. (Kirvu)

603. Vanhapiijja laps ei leipää puista. (Antrea)
Puistaa = anoa, pyytää, kerjätä.

604. Miiti mitä miiti ni miel männyö naimisii. (Sakkola)
Miiti = mieti.

605. »Miulkii Jumala näyttää mutt ei vaa anna», sano muinojne tyttö. (Kivennapa)

606. Pallaaha se rasjkii poutakesän. (Kirvu)
Rasi = palamatta jäänyt kaski, kuv. myös vanhempi naimatta jäänyt sisar.

607. Paremp o väljäl metsäl ku paljoas hoas. (Räisälä)

608. Hyvveä en soa, huonoi en taho, keskikertajst ei kelpoa. (Sakkola)

609. Hyvät hylkiit, pahat pyrkiit. (Kirvu)

610. Paikkoa o paikaks kyl, olkuo tulijal voa rikkinäistä. (Sakkola)

611. Älähä viel kiitä enneko syöt säki suoloi yhes. (Kirvu)

612. Taputostaha se o ko tamma potkii. (Sakkola)

613. Mitä siint uiti uikkamisest ko ei pässi päätääse käännä. (Vuoksenranta)
Uitti = naaraslammas.

614. Leikilleähä se lehmä härkeä puskuo. (Sakkola)

615. Leivälhä se hevojne kii otetoa mut rauvat suus ajetoa. (Sakkola)

616. Entist kuulumist ko tyttön olleskii. (Sakkola)

617. En ois uutta eukkuo ottant ko ois entine elänt. (Sakkola)

618. Jos on musta muu elämä ni naurattoaha naimiskauppa. (Hiitola)

619. Oha se nii mut oha se näinkii, jos nyt o seli ni on se olt päinkii. (Kirvu)

620. Kyll ämmät kuuluttoat ja vesjsai vihkii. (Jaakkima)

Vesjsai = vesisade.

IX. KÖYHÄT JA RIKKAAT.

621. Köyhäst ku tulluo rikas ni siint tulluo viisas; rikkoast ku tulluo köyhä ni siint tulluo hönttö. (Sakkola)
Hönttö = höntti, höhlä.

622. Rikkaus mahtuu peittuo, köyhyys veänäikse pöyvä peähä. (Sakkola)
Väännäidä = vääntäytyä.

623. Rikas kyyvvil kulkuo, köyhä kulkuo kyyvvittäkkii. (Räisälä)

624. Rikkoan on pehut riihe ies, köyhä kantoa katoksie. (Räisälä)

625. Ratoksieha rikas roatoa, köyhä elikeinoksie. (Räisälä)

626. Rikkaa yskä köyhä kulkus. (Vuoksenranta)
Kun joku köhii.

627. Ei nii köyhää ettei vois auttaa eikä nii rikasta ettei ois appuu tarvis. (Kirvu)

628. Rikkaan kuuluu läsimine, köyhän ei kuulu kuolukaa. (Kanneljärvi)
Läsiminen = sairastaminen.

629. Rasva on rikkoa rokas, kettu köyhä keitokses. (Metsäpirtti)
Kettu = ohut kalvo, ketto.

630. Rikkoal on seälj ko köyhä kirnuvoa. (Räisälä)

631. Soanut soappoat pitteä, köyhä käyvyy kenkässäi. (Sakkola)

632. Ei myö köyhyyvvest mitteä tiijjettäis jos ei kyläst kuultais. (Sakkola)

633. Eihä teä köyhyys kehekeä vihitty ole. (Metsäpirtti)

634. Ei myö köyhyyvve takkee köykyss olla mut vilu ja nälä. (Kirvu)

635. Nii on köyhä jot puuhu ku nousuo ni moaha ei mitteä jeä. (Pyhäjärvi)

636. Ielt o syötty köyhä pelto, orahalt onnettoma. (Sakkola)

637. Tieteähä neä köyhä virret, neo kakssanajsii. (Sakkola)

638. Jos kaik vaivat ois vais ni joka kuppi ois kukkopeän. (Sakkola)

639. Köyhäl ei huoli muuta ko mis voa ois vaikija. (Sakkola)

640. Köyhäl ei uo puolta vaik pantakuo papiks. (Sakkola)
Ei ole puolta = ei voi pitää puoliaan, ei ole sanomista.

641. Eihä sitä uo puolta köyhäl: kolm kertoa soap tulla ovestkii enneko huohmatoa. (Käkisalmi)

642. Köyhä laps o työl tapettu ja ruuvval reväjsty. (Joutseno)
Köyhä laps = köyhän l.

643. Ei köyhyyvven kans kukkaa oo kontraahtii teht. (Terijoki)

644. Leipeä ei uo sen vertoa et sais veätteä koira ulos. (Pyhäjärvi)

645. Eihä siihe kirkkuo tehhä mihi köyhä kuoluo. (Pyhäjärvi)

646. Meil on kaikkii, on velkoakii! (Kaukola)

647. Liha o linnu siive al ja kala o koske kainalos. (Kurkijoki)
Köyhän toteamus.

648. Taskukello ja talliorj, nei uo köyhä piettävii. (Rautu)

649. Oisha sitä maailmas makkuu ko ois kaik köyhä kattilas. (Kivennapa)
Maku = keiton höystö, tav:sti liha.

650. Tuhmuuttaaha ihmine köyhä o. (Kivennapa)

651. Yks o ruunajne rupul,
yks o kyyttö kytkyves,
yks o voajas vasikka.
(Sakkola)
Köyhästä talosta. Ruppu = syöttösoimi.

652. Mil se köyhä ostaa ko sill ei oo ko sielu. (Kivennapa)

653. Harvoha sitä ihmine nii köyhän kuoloo jot jalkajsii tarvijais hautaa männä. (Kirvu)

654. Vaikk oon köyhä ni en oo ylpijä. (Kirvu)

655. Köyhän o hyvä yritteä: silt ei entine mäne jos ei lisseäkeä tule. (Räisälä)

656. Köyhää ei uskota jos sei kirroo. (Kirvu)

657. Ei pie antoa lehmil jauhoi, siit pitäsj soaha uus roainta. (Räisälä)
Rainta = lypsinastia.

658. Raha puutties monj köyhtyy. (Pyhäjärvi)

659. Nii se käyp köyhä lapsel: ko nukkuu ni jääp iltajseta. (Antrea)

660. Se on suult täys ko köyhä aitta. (Antrea)

661. Mitä työ riitelettä kaks köyhää, miulha ne rahat o. (Kirvu)

662. Synthä se o et köyhäl o kaks silmää. (Vuoksenranta)

663. Suola o köyhä särvi. (Vuoksenranta)

664. Nii tuuloo jot köyhät ei taho kestää seisallaa. (Kirvu)

665. Kotj o köyhä, lapset pienii, syövät toine toisijaa. (Kirvu)

666. Köyhää o hyvä lyyvvä ja rahal maksaa. (Kirvu)

667. Sehä se o vanha Ruossi lak: kell ei oo hevojsta ni se kävelöö jalkajsii. (Kirvu)

668. Älä pilkkaa köyhä kelkkaa ko leppäjst kaplaat o isselläiskii. (Kirvu)
Kaplas = jalasta ja kaustaa yhdistävä puu; ketara.

669. Köyhä suu o ko sarkapirta. (Kirvu)

670. Älä kellää köyhäks koit oo soamista. (Kirvu)
Kellätä = moittia, soimata.

671. Ahvene peäss o enemä syömistä ko köyhä miehe aitas. (Sakkola)

672. Kaikkii harmii sitä o: kons o pienii puita, sillo ei uo keittämistä; kons ei uo pienii puita, sillo ois keittämistä. (Räisälä)

673. Se on nii lustii ko köyhyys ja nälkä tappeluot vaik kepi varas seisuot kumpajnekkii. (Räisälä)

674. A nii törmäilööt ko köyhät joulun hailkupi ympäril. (Viipurin pit.)

675. Häileä ja hoiloa ko vaivajse onni varvu nenäs. (Räisälä)

676. Nauruksha se köyhä kuoluo. (Sakkola)

677. Mist se köyhä kehno ottaa: mikä kirko kimputinta se o riihe rimputinta. (Uusikirkko)
Kehno = kehnon, s.o. huonon. »Kirkon kimputtimet» ja »riihen rimputtimet», s.o. kirkko- ja riihivaatteet, ovat köyhällä yhdet ja samat.

678. Kyll on meil kynttelii ku on mänty määel. (Uusikirkko)
Männystä riittää pärettä valonantajaksi.

679. Rikasta talluo ja paipehkuo o vaikija hävitteä. (Sakkola)
Pai = paju.

680. Talo on ko Haapakankaa hov: siin o ruista ja rahhaa ja uvehärä lihhaa. (Vuoksenranta)
Uvehärkä = sonni, kuohimaton härkä.

681. Kuorma ku koatuu ni nostetoa, hevojne ku kuoluo ni ostetoa. (Räisälä)
Rikkaan kerskauksia.

682. Punkija talo ja paljo jamakkoa. (Sakkola)
Punkea = komea.

683. On ruista, kestäkööt kintut kykkii. (Antrea)
Rikkaan kerskaus.

684. Sehä se rykkii kell o räkkää ryntäis. (Kirvu)
Ryntäät = rinta.

685. Sitä on vaik syököö syrjällää. (Kirvu)

686. Kell o luita leäväs, sill o leävä takan. (Sakkola)

687. Ne o mei heinii vaik soatol märätkyöt. (Sakkola)
Rikkaan kerskaus. Saatto = heinäruko.

688. Kaikkii meil on mut ei siasarvisii lusikkoi ja linnumaitoo. (Uusikirkko)
Rikkaan kerskaus.

689. Käykeä köyhät sitkainta! (Sakkola)
Poika heitti tansseissa kourallisen vaskirahoja lattialle noin sanoen.

690. Hoviss o hovi hotteet, vaik puurauvat ree al. (Vuoksenranta)

691. Mää herroi kans marjaa: vievät marjat ja reppiit roppeet. (Kirvu)

692. Ryysyshä raha ryppöö, kala risukos. (Kivennapa)

693. On riksii rievus. (Sakkola)
Riksi = vanha rahayksikkö.

694. Vähä ei piisaa vaik kui siunais. (Heinjoki)

695. Nälkä noijaksi opetti, tiukka aika tietäjäksi. (Pyhäjärvi)
696. Tuohtuppi ja nahkanappi ei miestä mieroo soata. (Parikkala)
697. Ku tiukka on ni takant leikkaat ja iest paikkaat. (Kanneljärvi)
698. Nyt pijä näppi al, peukalo pääl. (Kanneljärvi)
699. Kassahat kuollee silmii ni ei tie mieleis säästämää. (Viipurin mlk.)
700. »Köyhästhä mieki aloti», sano kunnaelättiukko. (Räisälä)
701. Työ raukat riihtä puitta, mie miekkojne mieruu käy. (Joutseno)
702. Kellot käyp ko kerjäläist, yks eillä, toine perässä. (Parikkala)
703. »Talo se o toinekii», sano kerjäläine ko vaivajstalolt vankiloa muutti. (Sakkola)
704. Pois köyhät kerrääjii jaloist! (Kirvu)
Kerääjä = kerjäläinen.
705. Nii viskoo ko Luoja kerjäläist. (Kirvu)
706. Kerreäjä suuttu säkkiise peäl ja alko sannuo salkuks. (Sakkola)
Sanoa = parjata.
707. Läkseime lehmäl ei sais olla sarvii eikä kanal nokkoa. (Räisälä)
Läksiän = loinen.
708. Ei läkseime luvast eikä ruotmummo käskyst. (Räisälä)
709. Jos tahot tappais tietää ni ota läksee. (Kirvu)

X. LAPSET JA VANHUKSET.

710. Tuhat tulj ko poika tulj, lehmä mänj ko tyttö tulj. (Hiitola)
711. Sillo on laps ko on lattijal, sillo on poika ko on polvel. (Metsäpirtti)
712. Hyvä se o tyttökii tyhjeä kättie. (Räisälä)
713. Paljo lapset pahhoa tekkyöt. Poikalaps soapkii tuhantie markkoa tehä joka päivä. (Räisälä)
714. Apun se o lapskii kala ruokinnas: kalan ko ruokkii, kaks syöp. (Räisälä)
715. Appuu o hiire pojastakkii: jyvän ko syöp ni kaks paskentaa. (Terijoki)
716. Eläväist ne o lapse tauvit. (Sakkola)
717. Lapset hoastoat lirpu larpu eikä tiijjä mist leipä tulluo. (Räisälä)
718. Leikkikontijonhoa teä yks laps männyö. (Rautu)
719. Laps on laiskal lahja, viep ajan virijältäi. (Kirvu)
720. Nuorimpaine nöyrimpäine, perrie parraimpaine. (Sakkola)
721. Laps vanhemma peil. (Räisälä)
722. Oma laps on laps, mut lapse laps on lapsukaine. (Kivennapa)
723. Viel o kerä pylly al. (Sakkola)
Sanotaan lapsen opetellessa istumaan.

724. Luoja luop kintahie lapse muaha lanketes. (Metsäpirtti)
Luoja heittää kintaansa lapsen eteen, ettei se kaatuessaan loukkaa itseään.

725. Lapset on lapsii vaik kenne lapset. (Räisälä)

726. Laps on laps kuninkaankii. (Kivennapa)

727. Armoto isätö laps, aivo armoto emoto. (Metsäpirtti)
Armoton = orpo.

728. Seitsevuotiseks ast pitteä lasta akkiloija viest ja valkijast. (Rautu)
Akkiloida = varjella.

729. Voi tuota lapsen naamaa, ko tuuma on vällii ja taas on reikä. (Kirvu)

730. Teä pitäjs nuolettoa emälleä. (Sakkola)

731. On pieniikii aikamiehii ja partasuita poikii. (Antrea)

732. Vielhä siul o pohjajse puolt peä märkän. (Sakkola)

733. Aikamiespojat: soa heit ei mihinkeä, tie heil ei mitteä, minkä heil tiet. (Käkisalmi)

734. Isä ammatti pojalle, sia kärsä porsahalle. (Kanneljärvi)

735. Helppoha o poja pelata ko o isä ieskävijä. (Uusikirkko)

736. Terve nuorj syötyvää, vanha yön levättyvvää. (Terijoki)

737. Nuoren muojis vaik vanhan ruojis. (Sakkola)
Ruojis = ruodissa, s.o. kunnanhoidossa.

738. Jäätä ämmä lahkees, tulta neijo pohkees. (Kirvu)

739. Ihmine vanhenuo, vika nuortuu. (Kurkijoki)

740. Ei vanha vijatta kuole. (Räisälä)

741. Miul ei huoli ko Jumala armuo ja pärehalkuo. (Sakkola)
Vanhan arvostelu itsestään.

742. Minkä vanha syöp se männyö ku suve suuhu, minkä tekkyö se tulluo ko Jumala antaman. (Sakkola)

743. Veissi o vanha hammas ja hammas o nuore veissi. (Kirvu)

744. Ei ois muuta vällii ko panis leppäjsee lauttaa ja laskis myötävirtaa. (Kirvu)

745. Vanha puhhiest ja vanhast moantiest ei pie erota. (Räisälä)

746. »Tule pois», sano kuolema vanhal. (Räisälä)

747. Ain o taut tiinies, vaiva vanhass akas. (Sakkola)

748. Se o jo aikoase elänt, ikeniese irvistänt. (Sakkola)

749. Posket kurtus ja kurtu pohjat hommees. (Kirvu)

750. Vaiva se o vanhetes, vaiva vanhan elläis. (Sakkola)
Vanhan = vanhana.

751. Vanhal o varikse silmät, käre silmät neitosel. (Uusikirkko)
Kärki = palokärki.

752. Toisen päivän syöp katajamarja,
toisen päivän syöp hevose.
(Uusikirkko)
Vanhan ihmisen syömisestä.

753. Mitäs vanha ilost, koha mis on lämmi. (Kivennapa)
Vastaus papin tiedusteluun, halusiko vanhus taivaan iloon vai helvetin tuleen.

754. Perästäi tulet, iel et pääse. (Antrea)

755. Vierun puolha se rekkii kallistuu. (Rautu)
Vieru = viettävä reuna. Lapset perivät vanhempiensa huonot ominaisuudet.

756. Äläp petä penikkoa, penikastha kasvoa emäkoira. (Kaukola)
Äläp = äläpä.

757. Vitsa vihan kasvattoa, neuvo nerruo antoa. (Räisälä)
Nero = äly, järki.

758. Ei uo lyönnä hyvveä koi uo luonna hyvveä. (Metsäpirtti)

759. Kiitä huomen hevojsta, partasuun poikajais. (Sakkola)
760. Mikä o tapa tallikkan, se o emäsikankii. (Sakkola)
Tallikka = porsassika.
761. Äijä tamma varsoi tekköö, isse länget pääl kuoloo. (Vuoksenranta)
Äijä = paljon.
762. Etteäl on voi ko on vasjka takan. (Sakkola)
763. Virijä äit kasvattaa laiskoi lapsii. (Kirvu)
764. Otra tuntoo orraastaa, pau palo varrestaa. (Kirvu)
Pau = pavun.
765. Ei uskosj pienen kui hauskoa o suuren. (Vuoksenranta)

XI. LÄHIMMÄISET.

766. Kahiste rummuuvvest sakotet, kolme kertaa vaihet naamaa apina kans — ja apina o ain hävint. (Kirvu)

767. Tuohoki miehie o pilattu yhet hevojse tarpiet. (Pyhäjärvi)
Sanotaan suuresta, rumasta miehestä.

768. Kyl siinkii on Jumala kuva turmeutunt. (Parikkala)

769. Ei kehtoa sylkemättä peäl katsuo. (Sakkola)

770. Soap siust piru hyvä vesjhevojse. (Sakkola)

771. Oha se sellajne puoljpulska poika, pimijäs katsoi(n) takkoa päi. (Räisälä)

772. Sierametkii on nii suuret jot vaik hevojsel ajasj sisseä. (Sakkola)

773. »Sie kelpaat», sano piru rokoarpisel, »siust saap hyvvii piipu pessii.» (Antrea)

774. Kyl siin o kova ukko ko sil on noamakii niveräst. (Sakkola)
Rokonarpisesta. Niverä = visa.

775. Nii o haljakka ko seitsemäis ves taarin pääl. (Kivennapa)
Kalja, taari, muuttui sitä vaaleammaksi ja laihemmaksi, mitä useammin sitä jatkettiin kaatamalla mäskin päälle uutta vettä.

776. Silt o punajne puont ja maku o moaha läikähtänty. (Sakkola)

777. Nii on ko hauvakaivaja käsist karant. (Antrea)
Sanotaan laihasta ihmisestä.

778. Poset on ko uapsikannet mut ei uo kuko kuvvoa. (Pyhäjärvi)
Ks. ed.

779. Luulha käyveä, ei lihal. (Sakkola)
Laihan puolustus.

780. A siul taitoa olla lyhyt sänky? (Sakkola)
Kysytään kaljupäiseltä.

781. Vai otit nenäheis — no kyl tuon soppiikii. (Räisälä)

782. Sorja o sorja riihessäkkii. (Vuoksenranta)

783. Nii se o sorja ko morseime ensimäine laps. (Antrea)
Morsian = nuorikko.

784. No ei sitä hyvä mies herniesteä pois aja vaik näkis jot viimine palko o hampais. (Räisälä)
Pienestä ja heikosta ihmisestä.

785. Nii on pitkä jot ei kuule p-ujaa. (Kanneljärvi)

786. A tuonkii pittää avata ov yllääle ast auk. (Kirvu)
Leikkisä huomautus pikkuiselle käppyrälle, joka tulee ovesta.

787. Nii o köykys ko kolme numero. (Sakkola)

788. Silmät o ko kävysyöjäl. (Kirvu)

789. Siin o hyvä riihe lämmittäjä, toine silmä katsuo uunii, toine ahoksie. (Rautu)
Sanotaan kierosilmäisestä.

790. Katsuo toisel silmäl aurinkuo, toisel kuuta ko Antsetä Heiki Tommo Kati. (Pyhäjärvi)
Kierosilmäisestä.

791. »Silt se näyttää», sano sokija ko kepil koittel. (Vuoksela)

792. Männöö päivää enne ko rampa taivaasee. (Heinjoki)

793. Ei se oo Luoja vika jos nuojlt jalojlt kaatuu. (Kirvu)

794. Kaik tuoäänisthä myö syksyl tapettii — tuo o vissii suola puuttees jäänt elämää. (Jääski)

795. Joha Liha-Pekko tuonäänist ajo Pietarii. (Kirvu)

796. Monta on ossoa ahkeral, laiskal yks, sekkii kova. (Metsäpirtti)

797. Erruu hyvä laiskuus miusta tai myö kuollaa molemmat! (Parikkala)

798. Laiska ei tiijje lykkyjeä. (Metsäpirtti)

799. Keyvväil kouluu, ukko enne jouluu, laps enne laskiaista, jyri päiväks paimenee. (Heinjoki)
Koulu = rippikoulu; sanotaan vireästä naisesta.

800. Se o nii sukkela ettei kestä putelissakaa. (Vuoksenranta)

801. Se munittaa kaik kanat ennenko selkenöö mihinkää. (Antrea)

802. On hyvä kiirie isäntäl (Sakkola)
Hätiköitsijästä.

803. Nii o jyrkkä ko kase atra. (Pyhäjärvi)
Kaskiauran piti olla jyrkkäsahrainen, etteivät sahrojen kärjet jääneet juurien alle.

804. Kissast ko karhu tulloo ni se vast mörisöö. (Terijoki)
Nousukkaan rehentelystä.

805. Kulta näkkyy kulostai,
p—a ei patsoankoa nenästä.
(Kurkijoki)
Kulo = menneenvuotinen heinä.

806. Ei se uo sillo olt kotonkoa ku häppiitä jaittii. (Jaakkima)

807. Iest o hyvä mut takant tankkii leikkoa. (Sakkola)
Tankki = leninkiä muistuttava puku.

808. Kaikkii voa rukkeine leipä elätteä. (Sakkola)

809. Sill on omatunto ko hylkienahkajne tupakkukkaro. (Käkisalmi)

810. Äkäne ei muus kelpaa ku kirppuu kii ottais. (Uusikirkko)
811. Nii on äkäne et lapsii syöp ja luita s-uu. (Kivennapa)
812. Kas ko pienee piirakkaa on pantu paljo syväntä! (Kivennapa)
813. Sitä ei voi haastattaa ku hevojse seläst halko kääjes. (Kivennapa)
814. Se o miestä moast ast. (Sakkola)
815. Siin on miestä nähhä sekä näytteä. (Sakkola)
816. Se ei uo varma mikä tappelu alottoa, mut se o mies mikä lopettoa. (Sakkola)
Varma = kykenevä, pystyvä.
817. Ois lihhoa ko ois luontuo. (Sakkola)
818. Viel se imeläpussi putovaa leuva alt. (Kirvu)
Sanotaan iloiselle ihmiselle.
819. Hyväloatujne ko lampoanahkajne tupakkapussi. (Joutseno)
820. Huora itku, vackoa vala, juopunie jumalakiitos, ne o kaikk yhelaisii. (Rautu)
821. Peäl o kouhko kattilas, huora naisii seas. (Sakkola)
Kouhko = keuhko.
822. Ei sitä nii voa tyhjäl ämpäril pahnoa viijjä. (Kirvu)
823. Ei se uo lykkyy leippalassoa syönt. (Joutseno)
824. Ku o hyvä lykky, ei huolj täyttä ymmärrystäkeä. (Kaukola)
825. Kuka siul sano jot mie uo narrattava? (Räisälä)
826. Ilmakos äly nii kallista on ko sitä aina tarvitoa! (Räisälä)
827. Haastata hönttöö tai puistele pönttöö ni se aijjaa yhe asja. (Antrea)
Pönttö = puupökkelö.
828. Hulluu älä härneä, lahhuo älä huisuta. (Sakkola)

829. Hullun o hyvä elleä koi järkii puutu. (Sakkola)
830. Se o nii hupsu jot vesj-satties pöllyveä. (Räisälä)
831. Hupsuus ei tapa ku voa syyvvä soap. (Jaakkima)
832. Viinakas virkovoa, humalikas selkijeä, mut hönttö ei mielly millokoa. (Sakkola)
Mieltyä = järkeytyä.
833. Viisaskii männöö vippuu, hul huuhtoo sivusse. (Antrea)
834. Kyl Jumala juopot ja hullut elättää mut viisaat kassokoot etehee. (Antrea)
835. Näsäviisas näi tekkyö: muil muonoa jakkoa, its nälkeä näkkyö. (Sakkola)
836. Tuhma ko vasemma jala soapas. (Räisälä)
837. Siintä sen tuntoo tuhma miehe: se avokellossa aijjaa. (Parikkala)
838. Siint sie tunnet tuhma naise: ku se tuppoa tulluo, auvvoa ouvvii aivo paljo. (Sakkola)
839. Siint sie tunnet tuhma vieroa: tuppoa tultuuse ensimäiseks nenneäse niisteä. (Kurkijoki)
840. Jos ei ennää missää muuvval suuruksel haise ni tuhma tupess o rukkee jyvä. (Uusikirkko)

NAAPURIPITÄJÄLÄISET

SAKKOLA PORSAS,
SAVO VIINA,
SORTAVALA RINKELI!

XII. NAAPURIPITÄJÄLÄISET.

841. Mää isse messää, ota seissämä vissaa, lyö passaa pääs kissaa pitki vassaa. (Antrea)
Antrealaisten puheen matkintaa.

842. Nii halkes ku Hannila varis. (Antrea)

843. Helvettii päi kallallaa ko Artjärve kirkko. (Kirvu)

844. Mie ko eklen nakroin mei kakrapellol ni kaklasuonet olj kiklallaa. (Kirvu)
Matkitaan kaukolaisia.

845. Kaukolast o kaha matka: Hiitolaa ja helvettii. (Kirvu)
Kaha = kahda, kahtia.

846. Nii rähäjeät ko kaukolaist ryynkuljlii avatessoa. (Kirvu)
Kuli = niinestä tehty säkki.

847. Eiks tuo lie mänt Kelttuu omenakaivuu. (Räisälä)
Keltossa, Inkerissä, käytiin Kannakselta syksyisin perunoita kaivamassa.

848. »Eihä vesj vassoa halkajse», sannuo kirvulaine. (Käkisalmi)

849. Kirvulaisil tulj kiire ko jääskeläist jättiit. (Kirvu)

850. Kirvulaine tekköö mitä antreelaine aatteloo. (Kirvu)

851. Maku itsesseä ko Kirvu ämmä piiroas. (Räisälä)

852. Se on Kitteen muotii: sillo laps ku mieskii. (Jaakkima)

853. Minkä kyläst saap, sen koton syöp ja hyväst tulloo toimee ko Kivenava kerjäläine. (Vuoksenranta)

854. Tulloo ominee aikoi ko Kivenava kerrääjä. (Muolaa)
Kerrääjä = kerjäläinen.

855. Ei kivenappoisil raha oo ko lastupalajne. (Terijoki)

856. Eihä sitä miestä pelätä vaik se ois kotojsi Kivenavalt. (Sakkola)

857. Voi sitä raukkaa Rantakyllää, veetöntä Pamppalaa. (Kanneljärvi)
Kylässä oli kaivoja, mutta ei vettä.

858. Nii o suur kenkä ko koivistolaise jaala. (Antrea)

859. Voi kurjoa moakuntoa: ko ei uo vihtoi mehässä ko pitteä nahkast nurjuttoa. (Parikkala)
Parikkalaiset sanovat Kurkijoen pitäjästä, jossa piiskoja valmistetaan.

860. Sei oo muuta ko hyvvää kurkjokelaista vaijjaa. (Kirvu)
Ks. ed.

861. Jos ei kurkjokelaine poa hevojsta mänemeä ni ei muukoa. (Kaukola)
Ks. ed.

862. Kurkjuoilt kultasei, Heinjuoilt herttasei! (Sakkola)

863. Metsäpirti miehii ja Vennäi jauhoi, niitä täytteä joka paikkoa. (Sakkola)
Täyttää = riittää.

864. Metsäpirti miehii ja Pyhäjärve kalloi piisoa joka rahtii. (Pyhäjärvi)

865. Nii käi joutsaa ko lasipanija Lehtmetsäs. (Metsäpirtti)
Joutsaa = joutuisaan; Lehtimetsän kylässä oli vain kolme köyhää taloa.

866. Lapanaisiss o laiskat miehet: akat aitoa tekkyöt, pienet pojat o kyntämäs. (Metsäpirtti)
Lapanainen on Metsäpirtin kylä.

867. Nii roakuut ko Vaskela varikset. (Sakkola)

868. Istuu ko Muoloa morsija: perä penkil ja jalat jakul. (Rautu)
Jakku = jakkara.

869. Nii o laitingis ko Muolaa morsee. (Vuoksenranta)

870. Istuu ko Muolaa morsija vaippa syles. (Muolaa)

871. Yheksäkymment yheksä ko Muolaa miehe muutamas. (Valkjärvi)

872. Vahingo veräjäll ei seiso Muolaa mieskää. (Kirvu)

873. »Koha näikii mänis», sano Muolaa mies vaik hevojne olj polvillaa. (Muolaa)

874. Ne on niitä Muolaa hölmölöi surma tappajii. (Kirvu)
Sanonta perustuu kaskuun muolaalaisten »surman» tappamisesta.

875. Nii menovoa ko Muoloa piru. (Sakkola)

876. Aikaa on ja Muolaast toista tulloo. (Kirvu)

877. Jälest-pelluu on muuvvoal kielletty mut Muoloas sil voitetoa kyläkuntii. (Räisälä)

878. Nii o sisäkkäi ko kyyröläise potit. (Kirvu)
Venäläinen Kyyrölän kylä Muolaassa oli kuuluisa saviastiateollisuudestaan.

879. Vallaa ko kyyröläine pottiloi. (Kirvu)
Ks. ed.; potti = saviruukku.

880. Mukakiperäs ko Kyyrölä potit. (Kirvu)

881. Parikkalaisii männyö tusinoa kolmekymmänt kuus ja yks ruotjmummo. (Kurkijoki)

882. Parikkalast soap akkoi vaikk olkkuvol vaihtakuo. (Kurkijoki)

883. Käyp veto ko Puumala hautoomaal. (Kirvu)

884. On aikoa kyl, toista Pyhäjärvelt rukkajsepeukalos tuuvvoa. (Sakkola)

885. On aikoa kyl ja Pyhäjärvelt toista tulluo, mut sielkeä sitä ei uo enneä ko tuohjkerä silmäs. (Räisälä)

886. Istuu omis lämpimisseä ko Pyhäjärve ämmä kirkos. (Sakkola)

887. Nii on silmii täynä ku Tolsternieme verkkoranta. (Pyhäjärvi)
Tolsterniemen kylä on Pyhäjärven rannalla.

888. Nii lainehtii ko rautulaise sajupöytä. (Valkjärvi)
Saju = tee.

889. Voi työ raukat rautulaist, kui työ voitta voitta olla, kaike kesseä kalatta! (Sakkola)

890. Se raukka Rauvust naip kuka ei soa Sakkulast. (Sakkola)

891. Nii räikkäis palavan ko Roassuli miehel venättä hoastais. (Sakkola)
Räikkäis = räikkäsi, s.o. löi äkkiä.

892. Voi hyväjne aika, kuka meil nyt työt tekköö ku mie tälläjseks tuli? (Muolaa)
Ruokolahden mies sanoi, kun oli ensimmäisen kerran juovuksissa.

893. Riijjoat niiko Ruoklahe kirkos. (Joutseno)

894. Siell ei oo ko puuakseljkärrii ja Ruokolahe miehii. (Antrea)

895. Nii o tääl, mite lie Ruoklahel? (Kirvu)

896. Räisälä kirkost ja ahvene kuvust ei jätetä. (Kirvu)

897. Saapha Räisäläst morseemii ja Pyhäjärvelt sulhajsii. (Kirvu)

898. Räisälä heinist, Pyhäjärv kalojst. (Räisälä)
Räisälä on tunnettu heinistään, Pyhäjärvi kalarikkaudestaan.

899. Sakkula porsas, Savo viina, Sortavala rinkelj. (Pyhäjärvi)
Parhaita laatuaan.

900. Sakkulaine sai jänikse Pyhäjärve pyytölöist. (Sakkola)

901. Sika ja sakkulaine koatoat astija alassui. (Sakkola)
Vanhan tavan mukaan käännettiin esim. kahvikuppi juonnin päätyttyä alassuin teevadille.

902. Nii istuut tosissoa ko Kivnieme koaset. (Sakkola)
Kaase = morsiamen seuralainen ja pukija.

903. Nii o omahyväjne ko Kivnieme kerreäjä. (Sakkola)

904. Elleät täyt väkijeä ku petäjärvöist. (Sakkola)
Petäjärvi on Sakkolan kylä.

905. Karholoist on kaik köyhät: syövät niittyyse nilel, veteliköt verjlihal. (Sakkola)
Karhola on Sakkolan kylä.

906. Ryttyläs ja Paukkulas syyvveä murkina ja iltajne yht-aikoa. (Sakkola)
Köyhiä kyliä kun ovat.

907. Nii o ko kirviemäkköist suve tapos. (Sakkola)
Sanonta, jolla ilmaistaan päätöntä yksimielisyyttä, perustuu tarinaan, jonka mukaan Kirveenmäen kyläkunta luuli Suvannolla ajelehtivaa talvista ajomerkkiä sudeksi ja lähti sitä tappamaan.

908. Paljai jaloi kävelöö ko Uuvvekirko lehmä. (Valkjärvi)
Uusikirkkolaisia pilkataan »lehmänkengittäjiksi».

909. Osta hailii happamii,
Ino uko tappamii,
viis kopekkaa sata,
korist senko lapal
(Terijoki)

910. Inolaine kak venäläine. (Terijoki)
Kak (ven. sana) = niinkuin. Inolaiset liikkuivat paljon Venäjällä, joten osasivat venäjää.

911. Ei pie männä Sykelä kautta saaree. (Terijoki)
Saareen = Kronstadtiin, Sykelä on Uudenkirkon kylä.

912. Ne p i t ä s j olla pihlajasta ko Valkjärve miehe kärrivärttänät. (Valkjärvi)
Valkjärvi oli kuuluisa kärryistään, kieseistään.

913. Miss on kolme valkjärvöistä, siin on viis vorroa. (Sakkola)

914. Kenkki o kuolt Viipuri porti ala. (Kirvu)
Sanotaan, kun joku pyytää lahjaa.

915. Nii on makijaa ko Viipuri rinkelj. (Kirvu)

916. Kaikkii muuta Pietärist soap muttei linnumaituo ja ommoa emmuo. (Metsäpirtti)
Emmuo = emoa, s.o. äitiä.

917. Kyl Kronstaatis tillaa o ko sunnist sissää mahtuu. (Kuolemajärvi)
Sunti = salmi. Näin sanoi entinen eukko kiiskiä syödessään.

918. Suvanto pitteä jalkapuus. (Sakkola)
Huonon jään aikana.

919. Moailma on avara ja Loatokka on syvä. (Sakkola)

XIII. MUSTALAISET. VENÄLÄISET.

920. Nii on ikävä ko mustlaisel kirkos. (Räisälä)
921. Siin o Herra-Jeesusta hutuhuttunnoa ko mustalaise virres. (Kaukola)
922. »Sana auttoa, sana painoa», sano mustlaine. (Räisälä)
923. »Hei herttasei, olj onni jottei olleet kerissemet: oist männeet molemmat», sano mustalaine ko puukko silmää putosj. (Kirvu)
924. »Hei herttasei, ei tämä ole oikijaa antii», sano mustalaine ko sai siakäpälä. (Kirvu)
925. Nii o kaino viissimää ko mustalaispoika puistamaa. (Vuoksenranta)
Viitsiä = kehdata; puistaa = pyytää, kerjätä.
926. Se mänj sivu suu ko mustalaispoja murkina. (Antrea)
927. Mänjhä mustalaiselt heinaikakii — jos miult nyt mänj yks päivä. (Sakkola)
928. Se työ käyp selä pääl ko mustalaise onkimine. (Antrea)
929. Ko ois ain kesä ja ain pyhä ja kalliit rengi palkat ni oisha sitä mustalainekii renkin. (Kirvu)
930. »No tuota se ei oo viel enne teht», sano mustalaine ko hevojne kuolj. (Kirvu)
931. »Toist mänj hyväst mut yks tulj näkyvii», sano mustalaine ko hevojsta kengitti. (Räisälä)

932. Häileä ko mustalaise ruoska. (Sakkola)
933. On ko mustalaise jälkimäisest reest. (Kirvu)
Musta ja ruma.
934. Kaino ko mustalaise hevojne heinil. (Vuoksenranta)
935. Nii o täys ko mustalaise hevojse selkä. (Kirvu)
936. Ryssä o vora jo kolmii yötä enne syntymisteä. (Sakkola)
Vora = varas.
937. Miss o kaks rysseä, siin o jo kolm vorroa. (Sakkola)
938. Venäläist ko piet veikkonais ni piä veis hihassais. (Kirvu)
Veis = veitsi.
939. Kuka voip sian ketteä, se voip ryssänkii petteä. (Sakkola)
Kettää = nylkeä.
940. Ryssä on nii suora mies ko vemmel. (Rautjärvi)
Vemmel = luokki.
941. On se ryssä kumma: ko se syöp ni se suimii, ko se lyöp ni se luimii, ko se puhhuu ni se sopottaa ja ko se tekköö työtä ni se ropottaa. (Valkjärvi)
Venäjän kielestä.
942. Rahal pääsöö taivaa portil ast ja siintkii etteepäi jos o ryssä vastas ja antaa natsaijuu. (Vuoksela)
Natsaiju = juomaraha.
943. Ryssä on ko lehmä mutt ei uo seinäs kii eikä juo soavist. (Rautu)
944. Ryssää ei pie uskoo enneko sill o p-s kylmän. (Kirvu)
945. Ryssä o ryssä vaik vois paistakuo. (Sakkola)
946. Venäläine verj vetteä yheksäntie polvie enne ko siint tulluo puhas suomalaine. (Räisälä)
947. Se olj tehty vennäiks. (Valkjärvi)
Sanotaan huonosti, petollisesti tehdystä työstä.
948. Nii heiluu ko suolavenäläine. (Räisälä)

949. Mitä hänest, Vennäi papi ristimäst. (Räisälä)
950. Ne on ko Ruossi ja Venät. (Kirvu)
Aina huonoissa väleissä. Ruossi = Ruotsi.
951. Ehä tää mikä Vennäi talo oo. (Kirvu)
Saahan tässä matkalainen yösijan.
952. Miss o ryssä ja pukki ja kuolt kärppä ni siin haju piisoa. (Sakkola)
953. Sorja ko Vennäi nauris. (Kirvu)
954. Siu suuhuis ei venäläinckää ossaa tehä lusjkaa. (Kirvu)
Sanotaan itkevälle lapselle. Venäläiset liikkuivat ennen puulusikoiden tekijöinä ja kauppiaina Kannaksella.

KIRKKO JA PIRUT
»NO VOT PERKELE, SITÄ NE TEKKYÖT»! SANO PYHÄKOULUOPETTAJA KUTYTTÖ VIRSKIRJAN
PUOTTI

XIV. KIRKKO. PIRUT.

955. Jos seälinet hevojstais, älä meä kihun kirkkuo! (Räisälä)

Kihu, kihupyhä = kirkon suojeluspyhimyksen päivä, suuri kirkkopyhä, jolloin ajettiin kilpaa.

956. Jumala kans ei saa vaihoskauppaa tehhä. (Uusikirkko)

957. Jumala sanast ja vallanmoantiest ei pie luopuu. (Kaukola)

Vallanmaantie = valtatie.

958. Eihä siint tule syntikeä ko tietämätteä pahhoa tekkyö. (Metsäpirtti)

959. Ei Jumala nuottii kuuntele, koha sanat o selvät. (Uusikirkko)

960. »A tääl onkii toist juttuu», sano Hörkö Antti ku katso kirko ovelt. (Kuolemajärvi)

Oli näet menossa kapakkaan.

961. Mitä sie kirkkoo määt, ethä sie siel siivo unta saa. (Kivennapa)

Siivo = kunnon.

962. Varrai myllyy, myöhää kirkkoo: välemmi pääsöö pois. (Antrea)

963. Sontii kirkon kontii. (Parikkala)

Sontii = suntio; kontii = kontio, karhu.

964. Rauha moassa ja pappi joka pitäjässä. (Jaakkima)

965. Kirkkovilu ja poukkunälkä kestäät keskviikkoo ast. (Kirvu)
Poukku = pyykinpesu, pyykki.

966. Pappi o ko tieviitta: näyttää jot mänkää tuon mut isse jääp siihe. (Antrea)

967. »Vot perkele — tuota ne tekkööt», sano pyhäkoulopettaja ko laps puot virskirja. (Kirvu)

968. Kukko laulaa kaurojst mut lukkarj tahtoo ruista. (Kirvu)

969. Kolme o vuuvves kouvvaa päivää: kyläluku, otraahos ja sija tappo. (Antrea)

970. »Huilatoaha välil», sano poika ko pappi luvet. (Kaukola)

971. Revi revi vieras turkki, soat maksoakseis! (Sakkola)
Miehen sanat kylänluvussa papille, joka tuli kiinni.

972. Loh luk, lahna laulo, mie voa ise ajon Pietari välliin. (Lumivaara)
Kertoi poika rippikoulunkäynnistään, kun oli vienyt papille »tuomisiksi» kaloja.

973. Miss o Jumala kirkko, siin o piru kappeli takan. (Uusikirkko)

974. Piruks kirko pimitti koi evankeljumii selitä? (Uusikirkko)
Selittää = saada selvä.

975. Tuntooha tää hito hatustaa, pahahenge paijastaa. (Antrea)

976. Nyt o piru merras ja toine nielus. (Räisälä)

977. Joha nyt on piru irt ja Jumala jalkapuussa. (Parikkala)

978. »Kaikellaisii kärrii», sano piru ko sittiäisen näki. (Jääski)

979. Niihä sie oot ko ukkojse tappama piru raato. (Valkjärvi)
Perustunee tarinaan, jonka mukaan Jumala ahdistaa ukkosella paholaista.

980. Ku pyhän puuko kättie ottoa, kyl piru puuta tuop. (Kaukola)

981. Älä pyri pyhän työhö, se ei arken avita. (Sakkola)

982. Nii kantaa ko para. (Kirvu)
Para = haltiaolento, varallisuuden kartuttaja, tavallisesti maidon ja voin tuoja.

KALENTERI ja SÄÄSEIKAT

XV. KALENTERI JA SÄÄSEIKAT.

983. Almakka o hyvä kirja, se ei panettele ketteä. (Kurkijoki)

984. Poavalis talve napa. (Sakkola)
Paavali 25. 1.

985. Kynttelj kyssyy, Poavalj panettelluo:
onk teil rihmat riukuloil,
onk teil kankoat kuvottu,
onk lapset liekutettu?
(Räisälä)
Paavali 25. 1.; kyntteli, kynttilä 2. 2.

986. Ku ei kylmä kynttelin eikä pauka Paavalin, ni sit varpaat vakkoo palentuut. (Uusikirkko)

987. Laskijaisen on päivä kukonaskelta pitemp, sen tuntuo vanha leipeän palast ja voas laps kätkyvest. (Rautu)
Voas l. vakahainen lapsi = vauva.

988. Laskijaine laula.toa,
sijasorkka naurattoa.
(Rautjärvi)

989. Ehä kummaa uskont jottei laskijaisen kesä tule. (Kirvu)
Tuumi ukko, kun karjanrehu loppui jo talvella.

990. Mati päivän jos sattoa ni siit sattoa viel kykkivä koira korkuuvvelt. (Räisälä)
Matti 24. 2.

991. Matinpäiväst on yheksä pientä pörryy, yheksä suurta pörryy ja pörryi pöry kymmenäs. (Koivisto)

992. Mattiin kylmä kivi kaivoo, lämmi kivi lähtehesse. (Kanneljärvi)

993. »Yö o puoles, nälkä suoles», sannuo karh ko keänteä Matipäivän kylkijeä. (Sakkola)

994. Rekheitto Maarijan, viimistääkii vanhan Maarijan. (Terijoki)
Maaria 25. 3.; vanha Maaria oli tästä 13 vrk. jäljessä.

995. Moarijan ko vesj virtoa ylj tien ni Jyripäivän kuoluo kukko jannuo. (Metsäpirtti)

996. Tipurttius tietä neuvoo, Vapu vaaole aijjaa. (Uusikirkko)
Tiburtius 14. 4.

997. Sen mie tiijjen jeksullie jot Jyripäivä on paikojlloa. (Räisälä)
Jyrki (23. 4.) ei kuulunut ns. liikkuviin merkkipäiviin

998. Jyrk ko jyräht ni kello kolaht. (Kirvu)
Yrjön päivänä, Jyrkinä (23. 4.), laskettiin lehmät ensimmäisen kerran ulos.

999. Jyrk ottakuo lehmät vaik selkähie. (Sakkola)

1000. Markkun jos kylmeä ni siit kylmeä kakskymmen yötä, ja se viep toise tähä pellost ja toise hak pinost. (Sakkola)
Markku 25. 4.

1001. Markusha kääel kiele antaa. (Kivennapa)
Markus 25. 4., kääel = käelle.

1002. Kymmenäis on kyvö kylvö,
yheksäis on kaske kylvö,
kaheksais on kaura kylvö,
seitsemänneel omenapano,
kuuvveis viikko kurja viikko,
viijjeis viikko otraviikko,

neljäis tattari teko,
kolmais koali, lantu aika,
toine viikko touvo peätös,
ko nauris on napattu moaha.
(Pyhäjärvi)
Kylvöajoista. Vanha karjalainen viikkolasku, joka lasketaan taaksepäin vanhasta Pietarista (12. 7.) vanhaan Jyrkiin (6. 5.).

1003. Yheksäis on ylimys,
kaheksais on kaikkii paras,
seitsemäis on selvin kylvy,
kuuvveis on kurjan kylvy,
viijjeis tattarin pano.
(Rautu)
Kylvöajoista; vrt. ed.

1004. Yheksänneell yritä,
kaheksanneel kaik paa,
seitsemäiskii viel seurajaa,
kuuvveis vast o kurja viikko.
(Kanneljärvi)
Vrt. ed.

1005. Vappu tulloo vasta kainalos. (Vuoksenranta)

1006. Vanha Varpuli jälest ku kolme yötä makajaat lehmät tarhas ni sit vast saap sannoo jot nyt on kesä. (Uusikirkko)
Vanha Varpuli 13. 5.

1007. Käk kukkuu vanhan Vappon vaik tuuravarre peäs. (Sakkola)
Vanha Vappo 13. 5.

1008. Ei uo Jyrist eikä järist, koha tulluo vanha Vappo — siit koi uo kesä ni se kohta tulluo. (Sakkola)

1009. Vaikk ois Varpun vari ni viel tulloo Ierikka vilup-e. (Terijoki)
Varpu, Vappu 1. 5. Ierikka, Erkki 18. 5.

1010. Ierikkaa ast pittää turkkii vettää vaik hihast. (Kanneljärvi)
Ks. ed.

1011. Ierika aikune saae ja juhannukse aikune pouta maksaat tuhanne tallerii kultaa. (Uusikirkko)

1012. Jyrkii jykiä muona,
varavihko Varpulii,
vielhä se Aarikka annoo,
viel Urpo uikuttaapi.
(Kivennapa)
Karjanrehun varaamisesta talviruokintaa varten. Aarikka = Erkin päivä 18. 5. Urpo = Urbanus 25. 5.

1013. Urpanus turkin antoa tai ottoa. (Kaukola)

1014. Pietari päivää ast o jyvät niiko säkis. (Kirvu)
Turvassa halloilta.

1015. Herman heinä alottaa, Helena heinä lopettaa. (Terijoki)
Herman 12. 7.; Helena 31. 7.

1016. Joakkona jaloimmat sulhot,
peäpukarit Pärttylinä,
köyhät kons varat vyöreä.
(Kurkijoki)
Käyvät kosissa. Jaakko 25. 7.; Pärttyli 24. 8.

1017. Jaakko tulloo kannikka kainalos. (Kirvu)

1018. Paremp o kylveä Lauri likkoa ko Pärttyli poutoa. (Räisälä)
Lauri 10. 8.; Pärttyli 24. 8.

1019. Päivä Pärttyli peräst vaivajne vakkuomas. (Räisälä)
Pärttyliin mennessä piti ruis olla kylvetty.

1020. Päivä pääl Pärttylist, ei lopu halla haaon alt, kaste suojajsest sijast. (Terijoki)

1021. Päivä Pärttyli peräst ei siiplintu sikkii. (Metsäpirtti)

1022. Päivä Pärttyli peräst suola leipä lounaiks ja sekkii syyvvä seisalloa. (Sakkola)
Syyskiireistä.

1023. Mikkelin potatit kuopas, koalit kasas, pellovaist pois päistäret. (Räisälä)
Mikkeliin (29.9.) mennessä piti kesätyöt saada päätökseen.

1024. Mikkelilt nauriet kuoppoa ja ämmät tuppoa! (Rautu)

1025. On talvee tavottamista jos enne Mikkelii lehmäp-a jäättyy. (Kanneljärvi)

1026. Mikopäin tulen jos tahon, Pyhämistön tulen vaik kepin kans kulen. (Kirvu)
Sanoo talvi. Pyhämistö (-i), pyhäin miesten päivä 1. 11.

1027. Kekri kiireen antaa allaisellaa viikolla. (Parikkala)
Kekri (1. 11.) oli ennen suuri syysjuhla.

1028. Köyhäkii keyriks, jokahine jouluks. (Parikkala)

1029. Ko ei uo Marttin tappurat keträtty, poa näppis louku vällii ja latista. (Uusikirkko)
Martti 11. 11.

1030. Martti maal, karttu jääl, paimenet kylä kulul, omat lapset orre pääl. (Terijoki)

1031. Katriina vesittellöö. (Viipuri)
Kaisan päivän (25. 11.) tienoilla on tavallisesti sade.

1032. Simo siltoi tekkyö,
Antti aisoil aijjoa,
Martti maita vahvistelluo,
Nikolai nivvuopi kii.
(Räisälä)
Talven tulosta; Nikolai = Nikolaus 19. 12.

1033. Antti käyp auvvain kääes, Tuomas tuoppi kainalos. (Terijoki)
Jouluoluen valmistamisesta; Antti 30. 11.; Tuomas 21. 12.

1034. Eijoo aina Antin tuulet,
on ne tuulet Tuomaankii.
(Parikkala)

1035. Ei jouvva joulu al, pyhä al pyllyllee. (Simpele)

1036. Tulis joulu et sais yöl syyvvä. (Jääski)

1037. Juuvvaha joulun pittää,
lihhaa syyvvä laskijaisen.
(Terijoki)

1038. Älä sie uni uneta, älä torkku torkahuta, kylhä mie siu hyvitän joulun pitkinä pyhinä. (Sakkola)

1039. Jouluks pitteä soaha akka vaik lepäst. (Sakkola)

1040. Joka mies joulun aijjoa, se o mies ken peäsijäisen. (Sakkola)

1041. Joulu takanha se talv on. (Räisälä)

1042. Talv jouluks tarroo, kesä Pietarin päiväks. (Terijoki)

1043. Jo tiijjet joulut männeheksi kun soat moal matikkaise. (Räisälä)

1044. Tahvana pöyteä tahe uun moaha! (Räisälä)
Uhattiin särkeä uuni, ellei Tapanin päivänä annettu kestitystä.

1045. Vennäi loppiise aikoa jo vakkaine lapskii huomoa jot päivä on pitemp. (Kurkijoki)
Venäjän loppiainen oli 13 vrk. myöhemmin kuin meikläinen. Vakainen lapsi = sylilapsi.

1046. Nuuti käyp nuija kääes jouluu pois potkimas. (Uusikirkko)

1047. Eijoo vuotta vaivajstakkaa jos ei syvänkuul vettä saa. (Kivennapa)
Syvänkuu = sydänkuu, s.o. tammikuu; saa = sada.

1048. Köyhä kostii ja syväkuu suvvii ei kestä kauva. (Sakkola)
Kosti = kestitys, vieraspito; suvi = suojasää.

1049. Pakkasell o talve tavat syväkuu kunnijaks. (Uusikirkko)

1050. Tammikuu tasajset ne helmikuuta heiluttaa. (Antrea)
Tammikuun suotuisia ilmoja seuraa usein helmikuussa kovat pakkaset ja lumituiskut.

1051. Voahtokuu vaikija,
hankkuu haikija,
sulamakuu surkija.
(Sakkola)
Tarkoitetaan helmi-, maalis- ja huhtikuuta.

1052. Maaliskuu maa avajaa, huuhtikuu huuhteloo. (Uusikirkko)

1053. Hankkuu kuret hakkie,
voahtokuu varikset tuopi.
(Sakkola)
Hankikuu = maaliskuu; vaahtokuu = huhtikuu.

1054. Ensimäine kevätkuu ko syntyy pahal tuulel ni toine syntyy viel pahemal. (Sakkola)
Tarkoittaa maalis- ja huhtikuuta.

1055. Hielme siel toine teäl: viis viikkuo uutisie. (Sakkola)
Hielme, s.o. hedelme = viljan kukinto.

1056. Hoava urpa hallavuotta,
lepä urpa leipävuotta,
koivu urpa kouvvoa vuotta,
paju urpa pahhoa vuotta.
(Sakkola)
Urpa = kukkaterttu, norkko; urpien runsaasta esiintymisestä ennustettiin.

1057. Poarmat ko pyräjeät ni kivetkii jyräjeät; koi poarmat pyräjä ni ei kivetkeä jyräjä. (Metsäpirtti)
Jos ei ole paarmoja, tulee huono viljavuosi.

1058. Syksyl ku o oravahanget ni kevähell o orihanget. (Uusikirkko)

1059. Petäjäpäristäjäisest o yheksä viikkuo kesseä. (Sakkola)
Petäjänpäristäjäiseksi sanottiin keväistä myrskyä, joka karisti kaarnaa ja havuja petäjistä.

1060. Pouviks kuu kehhii, satehiks päivä seärii. (Metsäpirtti)
Päivä säärii, kun auringosta lähtee alaspäin pitkiä vaaleita juovia.

1061. Syksyyl ku sattaa siijjettä ni tervaa venettä, keväheel ku sattaa siijjettä ni tervaa rekkee. (Kanneljärvi)
Siide = pieninä jää- ja vesipisaroina tuleva sade; silo.

1062. Päivä puhhuu peällie, tulluot huonot ilmat. (Sakkola)
Auringosta nousee ylös taivaalle vaaleita juovia, »soittoja».

1063. Keyvväine saaje ei oo vettä, se o mettä. (Vuoksenranta)

1064. Itä illast väkkii, kakko kaike päivälline, länstuu käyp miehe kans makkaamaa. (Koivisto)
Väkiä = voimistua; kakko = kaakkoistuuli.

1065. Mist illall irvistää, sielt aamul tuuloo et hirvittä. (Koivisto)

1066. Kakko ko kasvaa ja luuvve ko lupajaa ni siit tulloo saaje. (Koivisto)

1067. Itä ko talve istuttaa ni pohjanekkaa ei pois ou. (Uusikirkko)

1068. Pohjatuul ei vettä kiellä. (Säkkijärvi)
Vesi nousee meressä pohjoistuulella.

1069. Pohjatuul o kylmää tulkoo vaikk uuni pääl. (Kirvu)

1070. Turkittomall o tuul pohjases. (Uusikirkko)

1071. Kyl kylmä kyssyy mihi kulkku panj kasukan. (Kivennapa)

1072. Eihä seä seärii tartu jos miehess on mänijeä. (Hiitola)

1073. Nyt o kaks ykstuumajsta liikkielä: toine nostoa helmoa ja toine heitteä lunta kintujle. (Jaakkima)
Tuuli ja lumisade.

1074. Maal ko o ilma ni merel kaks. (Uusikirkko)
Ilma = huono sää.

1075. Syksyjne yö aijjaa yheksäl hevojsel. (Antrea)

1076. Seipeäpeä vinkuis männyö koha mitä on. (Sakkola)
Tammikuun pakkasilla kelpaa (ruoaksi) kaikki.

1077. Talv ko o nöyrä tulemoa ni seo laiska lähtemeä. (Joutseno)

1078. Talvi tulloo: tappaa lapset,
kesä tulloo: antaa kengät.
(Terijoki)

1079. Ei vuuvvet uo veljäksii. (Räisälä)

1080. Keyvväil kouluu, ukko enne jouluu, laps enne laskijaista, Jyripäivän paimenie. (Sakkola)
Sanotaan leikillisesti vireästä naisesta; koulu = rippikoulu.

1081. Lehmä emäntinnee, villa viitose, vinku nelose, koira kolmose, katti kaksose. (Koivisto)
Eläinten tiineysajoista.

ELÄIMET
VAHTI
EI KISSAST
VIILPYTY VAHTII

XVI. ELÄIMET.

1082. Kasso oritta iest, tammaa takkaal (Antrea)
Hevosen arvosteluohje.

1083. Mitä näist silmist pessyö, hevojne ei pese millokoa ja näkkyö yhelaisest. (Sakkola)

1084. Koatuuha hevojnekkii neljält jalaltoa taik siit ihmine kahelt. (Räisälä)
Taikka = saatikka.

1085. Ehä kenkkihevojse suuhu pie katsoo. (Muolaa)
Kenkkihevonen = lahjaksi saatu hevonen. — Lahjaa ei pidä arvostella.

1086. Ku vierast hevojst syyhyttää ni saap karvat palkaksee. (Antrea)

1087. Vuohisess on varsan mitta. (Räisälä)

1088. Uotteluo ko lehmä kesseä. (Sakkola)

1089. Mihis se härkä muuhu luottaa ko suurii sarvihee. (Vuoksenranta)

1090. Se lypseä nii paljo nännästeä ko hännästeäkii. (Räisälä)
Maho lehmä.

1091. Tiine ei peäse poikimatta, maho maijon antamatta. (Rautu)

1092. Ken vasikast o vaivan näht sil satakerta kelpajoa. (Sakkola)

1093. Kylä kehumista ja maho lehmä poikimista, sitä soap uotella. (Sakkola)

1094. Mont o vikkoa sijal: kons o moa kylmänt, kons o kärsä kipijä. (Sakkola)

1095. Tuntuoha sika syöttäjeäse, vasikka voalijoase. (Räisälä)

1096. Karsinasika ei tiijjä moasija vaivoi. (Sakkola)
Karsinasikaa elätettiin pahnassa, mutta »maasiat» saivat ennen olla ulkosalla ja suureksi osaksi itse etsiä ravintonsakin.

1097. Ruvesha se porsas kasvoa mut läskin syyvveä. (Sakkola)

1098. Ainaha se sika moata tonkii vaikkei omastoa joulumurkinoa syö. (Jaakkima)

1099. Paras leäke sija tauvil o kirviehamara. (Räisälä)

1100. Lammas o hyvä elläi, siint soap viippoa ja vaippoa ja hyvveä turki paikkoa. (Rautu)

1101. Uutti voittoa vuonilloa, pässi kaulavillojlloa. (Rautu)
Lammasten hyödyllisyydestä.

1102. Sivust sikkiivää, pääst pässiil (Terijoki)
Vanha taianomainen keritsemisohje.

1103. Mykkä ei pässii soa. (Rautu)

1104. Sitähä Musti mitä muutkii koirat. (Vuoksenranta)

1105. Liijja ylleälthä koira söis ko pöyvält. (Sakkola)

1106. Yhe talo koira ellää, kahe talo koira kuoloo. (Antrea)

1107. Se o koirist kunnijoa mikä o ihmisist ilkijeä. (Sakkola)

1108. Kaks koiroa ko luul riitelyö ni kolmais korjajoa. (Sakkola)

1109. Nii o hyvät päivät ko pappila kissal. (Vuoksenranta)

1110. Voi voi ko Luoja loi jott ei luont iso talo kissal. (Räisälä)

1111. Kissa ilo o hiire itku. (Viipuri)

1112. Ei kissast uo viilpyty vahtii. (Räisälä)

1113. Kissaha soaliise yksineä syöp. (Räisälä)

1114. Älä kissoa kiitä enneko o hiir hampais. (Sakkola)

1115. Kissa ni kissa, ei kohota kantta eikä kasta käpälää. (Kivennapa)

1116. Välleihä se kissa pojat tekkyö voa sokkiitha ne tulluotkii. (Kurkijoki)

1117. Laita voa kissa kalloa kaupal. (Pyhäjärvi)

1118. Kylhä kissa kynnet löyteä ko seinäl heiteteä. (Rautjärvi)

1119. Ei pysty kissan kynnet lasjsii. (Kirvu)

1120. Kissa kiiriest tulluo kalamiehen kannuksil. (Räisälä)

1121. Kissast neula, koirast naskalj. (Terijoki)
Vanha uskomus. Siten kissasta ja koirasta saatiin sukkela ja vireä.

1122. Ei se kana kauva elä ku kotona syöp ja muuvalla munjnii. (Räisälä)

1123. Syksylhä kanapojat luvetaa. (Antrea)

1124. Siin on talo miss on kukko, haukkuu koira korvessai. (Kirvu)

1125. Ei kukko käskii laula eikä huoli vaik kielä. (Metsäpirtti)
Käskii = käskien.

1126. Paljo kana vettä juop, ei kuulu kusela käyvä. (Jaakkima)

1127. Laulajatha ne on kukolla pojatkii. (Parikkala)

1128. Seu nii pientä mitä kanapojat aitoa särkyöt. (Joutseno)

1129. Sittai syyvveä, kussei juuvvoa, itsijäi inhotoa. (Sakkola)
Hiiren sanomaa.

1130. Yks susj ei syö, olkuo kukkapeä tai kyytselkä. (Sakkola)
Kukkapää = valkopäinen (lehmä).

1131. Selkä o nii jäykkä ko suvel. (Vuoksela)
Vanha uskomus, että suden selkä on yhdestä luusta.

1132. Kylhä susj syitä löyteä ko lampoa lihhoa miel tekkyö. (Metsäpirtti)

1133. Siit o hukka huoleta ko pässi o suolas. (Joutseno)
Siit = sitten.

1134. Niihä se repokii sannuo pihjalamarjoil: koin soa ni en tahokkoa. (Sakkola)

1135. Niin on sukkela ko revon eskäpälä. (Antrea)

1136. Jaloiss o jänikse onni. (Sakkola)

1137. Oha jänikse puojis tavaroa. (Sakkola)
Jäniksen puoti = metsä.

1138. Jäniksenahkaset rahkeetkii kestäät ko pittää naulas. (Viipurin mlk.)

1139. Hyvä o hylkie meres: soap vettä vieresteä, kalloa kaikelaista. (Sakkola)

1140. Varis: kerra nokkoa kahist katsuo.
Kana: kahist nokkoa kerra katsuo. (Sakkola)

1141. Nii o kiire jottei jouva sanomoa varistakkoa muuks ko linnuks. (Käkisalmi)

1142. Otravakkajne ko o voavos ni sorsanpoika souteluo. (Sakkola)

1143. Nii on liukas ko tiasen peäluu. (Käkisalmi)

1144. Oma suu o tikapoja surma. (Joutseno)

1145. Itsehä se harakka pesseän virkkoa. (Rautu)
Pesseän = pesänsä.

1146. Onha pyylläkii pesäjne, tetrilläkkii tehtahainc. (Räisälä)
Tehtahainen = olinpaikka, asuinpaikka.

1147. Kois korppi tuomarin ja varis asja-ajajan ni mon mies ei silmäkkeäl hevojsel ajais. (Sakkola)

1148. Nii o ko varikse ottopoika. (Sakkola)

1149. Suuss o voima sirkkusel, mäkäräll o voima p-iis. (Uusikirkko)

1150. Kiisk o hyvä kala jos silt hakkoa harja moaha, ruokkii kusitiruuvva. (Sakkola)
Kusitinruota = peräaukon (kusittimen) lähellä oleva ruoto.

1151. Paremp särk pytys ko hauk järves. (Räisälä)

1152. Oha se suu nii säril ko sorvallakkii. (Sakkola)
Ei toisenkaan suu tuohesta ole.

1153. Hauki hallalla kuttuo,
kuolasuu kovalla seällä,
särki seällä lämpymällä.
(Sakkola)

1154. Äkkinäiset kalat ei mäne tottumattomoa rysseä. (Räisälä)

1155. Kylhä konnikkaine jamakan sotkoo. (Valkjärvi)
Perustuu vanhaan tapaan pitää sammakkoa piimäpytyssä, jolloin piimä muka säilyi kylmänä ja raikasmakuisena.

1156. Niihä mie uo elättänt sinnuu ku konnoa kaivuo. (Jaakkima)
Vrt. ed.

1157. »Potkurj ylösl» huus Koivumääe Aapel konnal jamakkapottii. (Räisälä)
Vrt. ed.

1158. Nii eros ko täi ruumii pääst. (Antrea)
Syöpäläiset pakenevat kuolevasta.

1159. »Jos lähtis», sano täi löylys. (Kirvu)

1160. Tulloo se täi turkkii panemattakii. (Vuoksenranta)

1161. Asjoa pitteä miittii pitkält, kirppu tappoa kiiriest. (Sakkola)

1162. Täit syövät peätä vaikk en ilkeis sannuo. (Sakkola)

1163. Nii on kylläine ko hammeen täi. (Valkjärvi)

1164. Täi elävässä, mato kuolleessa. (Parikkala)

1165. Se o lust ku lutikkaisiilt tupa palo. (Sakkola)
Sanoi mies, joka luteita hävittäessään poltti tupansa.

1166. Kaikkee häntä käypä sattuu ko sittapörö seipääse. (Parikkala)

1167. On putrolle parempiikii vierahii ei kärpäsii. (Kanneljärvi)

1168. Mäkärä mäält huutaa:
»Tule pois polttajainel»
Polttajaine sannoo:
»En mie viel jouva,
viel on kaura niittämättä,
ämmii pyllyt polttamatta».
(Kirvu)
Mäkärä häviää syyskesällä ennen polttajais-hyönteistä.

XVII. ELÄMÄNVIISAUTTA.

1169. Osastoa ei peäse ihmine yl ei ympär. (Sakkola)
Osa = kohtalo.

1170. Onnettoase ihmine ois jo aikojoa kuolt. (Sakkola)

1171. Toine ei vie toise ossoa. (Sakkola)
Osa = onni.

1172. Onneks vähät vahingot! (Sakkola)

1173. Ehä se hullummast käy ko o sallit. (Joutseno)

1174. Lykkynie o mies merel, osinie onkimas. (Sakkola)

1175. Näkemine luovut päivät, jos näläl nähtäkyö, tekemine luovut lapset, jos tiel tehtäkyö. (Sakkola)

1176. Eihä se tauvi kovvuus tapa koi uo päivät täyneä. (Sakkola)

177. Taut ei tapa jos ikä ei uo lopus. (Terijoki)

1178. Kenn o kerra luottu, ni sill o luot kaurakappa selkeä. (Sakkola)
Kyllä Jumala luoduistansa huolehtii.

1179. Jos ei tauti uo kuolemaaks ni olkoo Jumala kunniaaks. (Kanneljärvi)

1180. Ei se vettee huku kuka o hirtettäväks luotu. (Valkjärvi)

1181. Kukapas se on ne surman suolat lukena. (Jaakkima)

1182. Enne mies syöp nenneä enneku sannoa. (Sakkola)

1183. Teräs kova, kiv kova, mut sana on murtumato. (Räisälä)

1184. Muuhu ei huoli moalimas luottoa ko kivvie ja teräksie, ne ei anna perreä kumpajnekkoa. (Räisälä)

1185. Meren kierteä mut miest ei koskoa. (Jaakkima)

1186. Mere kierät suurenki, vahinkuo et kierä pientäkeä. (Sakkola)

1187. Neuvokki ei tie pahhoa vanhuutie asti. (Sakkola)

1188. Ota opist vaari, vaik virstatolppa neuvokoo. (Kirvu)

1189. Neuvost pittää ottaa vaar vaik leppäjne keppi tulis tiel vastaa ja neuvosj. (Kirvu)

1190. Kasso silmäl ko helmel mutt älä koittele kopral. (Antrea)

1191. Paremp puistoa ku varastoa. (Räisälä)
Puistaa = pyytää, kerjätä.

1192. Oisha oksan ottajii, ko ois kuusen kaatajii. (Kivennapa)

1193. Toise kannoa ko loukkoat nii omajais pie hännäst kii. (Sakkola)

1194. Alimaine o ylimäise porras. (Sakkola)

1195. Eihä kylä elä kirviettä. (Sakkola)

1196. Joka eläväl o omat syöjeä. (Sakkola)
Syöjeä = syöjänsä.

1197. Ei kukkoa kysy kyntäjeä ko o leipeä talos. (Sakkola)

1198. Hyvähä pitkä pino vieress o lastui poimii. (Antrea)

1199. Kaikk ei oo kalavee rannal eikä kirko naapuris. (Antrea)

1200. Kuka kussutta männöö, se lusikatta syöp. (Vuoksenranta)

1201. Ystävä ystävän petteä, vihamies ei millokoa. (Kurkijoki)

1202. Kylhä moni pyytää osajaa mutt ei tarkkaja pittää. (Kanneljärvi)
Tarkata = älytä.

1203. Mikä puhhui tulluo se viheltäi männyö. (Sakkola)
Puhhui = puhaltaen.

1204. Elävää kuolettaes pittää olla pitkä säkki. (Kanneljärvi)

1205. Kylhä maalma opettaa, jos ei muuta ni hiljaa käymää. (Vuoksenranta)

1206. Varas jätteä seinät, mut tulelt ei jeä tähettä. (Käkisalmi)

1207. Voijettu ei konsaa vongu. (Uusikirkko)

1208. Oma moa o paremp soaressakkii ko vieras moa manteressa. (Räisälä)

1209. Aika tavaran nautissoo. (Kirvu)

1210. Sitä sannoa ei ihmine sano mikä ei tiel vastoa tule. (Sakkola)

1211. Ota oppi hyväst, pelko pahast. (Räisälä)

1212. Moan tapa on korkei lak. (Räisälä)

1213. Ei siin yhe syy uo mis kaks tappeluo. (Räisälä)

1214. Nätist olla pitteä ei tiijje millo katsotoa. (Räisälä)

1215. Ei uskoll oo umpee eikä halul hankee. (Kivennapa)
Uskon ja halun tiellä ei ole voittamattomia esteitä.

1216. Aikaista ei jätetä. (Terijoki)

1217. Kell on kykkyy, sill on lykkyy. (Terijoki)

1218. Anna Jumala sova kuuluu, älä näkkyy. (Joutseno)

1219. Taaksee ko pannoo ni iestää löytää. (Terijoki)

1220. Rumatha vaatteil korreiluot. (Räisälä)

1221. Sikält on herttajsta elluu, kukalt kullajsta väkkii. (Parikkala)
Väki = voima.

1222. Jokahise hyvä ei uo samalaine. (Sakkola)

1223. Kaikeks hyvä pätteip, moneks kerkijeäp. (Kaukola)

1224. Jokahineha se o verriese vertajne, nahhoase täytöjne. (Sakkola)

1225. Vaikkei voi tehhä hyväks, voipha paremmaks. (Sakkola)

1226. Hyvä ko on ni paremmi pitäis. (Sakkola)

1227. Suurha se o ain saikka toise kääes. (Terijoki)
Saikka = vehnäleipä.

1228. Vaikkei käymeä käkkii ni tie tempajsuo. (Sakkola)
Käetä = aikoa.

1229. Ota veits vyöltäis, akka vierestäis! (Kivennapa)

1230. Kätteis takkoa, toista älä! (Sakkola)

1231. Lukko ei auta jos usko ei auta. (Vuoksenranta)

1232. Onha voil vierahii, oluvel ystävii. (Sakkola)

1233. Miss uot keikkunt kesällä, siel tantsi talvellai. (Sakkola)

1234. Luontoa tulikii polttoa, lähimäisteä lempokii nuoluo. (Sakkola)
Luontoa = luotaan.

1235. Vieras o noita talos. (Terijoki)
Vieras huomaa helposti virheet ja puutteellisuudet, joihin talonväki ei tule kiinnittäneeksi huomiota.

1236. Ei konstii kangel kierretä. (Kirvu)

1237. Hovist o hyvä tehä torppaa. (Kirvu)

XVIII. »SANAVERTOOKSII».

1238. Lavatautha kertoa eikä suomalaine mies. (Räisälä)
Kerrata = uusiintua, toistaa.

1239. Ei onnee ostamaal saa, se tulloo itsestää ku vouvi syyni. (Uusikirkko)

1240. Se on niiko ropotis. (Sakkola)
Ropotti = päivätyö, jota lahjoitusmaa-olojen aikana oli tehtävä hoviin.

1241. Nii tulluo perettä ko Noarva ropotist. (Sakkola)

1242. Se elleä niiko viimistä päiveä ja senki niiko iltapuolta. (Sakkola)

1243. Siitävän valta saunas. (Kirvu)
Sillä on valta saunassa, ken »siitää» eniten löylyä.

1244. Myöhästä ko Muolaan ämmän rukous ko piru olj porstuvas. (Kivennapa)

1245. Hyvä o vieraa persiil tullee istuu. (Uusikirkko)

1246. Se o nii pitkä ku Sutskoi nuoravaaprikka. (Kuolemajärvi)

1247. Kaurojl se hevojne kii otetoa mut rauvat suuss ajetoa. (Metsäpirtti)

1248. Tyttöi on jot livettää. (Muolaa)

1249. Issepä hää kipijääse liikkaa. (Antrea)
Sanotaan, jos joku tekee, mistä varoitetaan, menee esim. huonoihin naimisiin.

1250. Nii o kova ko toise oma. (Antrea)

1251. Suu liuhailuo ko roppie kolkka. (Räisälä)
Suu vääntyy itkiessä.

1252. Ei ymmärrä siint enempää ku härkä pöllyst. (Uusikirkko)
Pölly = lehmisavu.

1253. Männöö ku p-u ijäksee. (Uusikirkko)

1254. Yhes säkis kannetoa monelaisii eloloi. (Sakkola)

1255. Moasha se on työ matalankii, ei uo puus pitkälläkkeä. (Sakkola)

1256. Ei uo nii suurta jottei ojenai eikä nii pientä jottei kyyristäi. (Sakkola)

1257. Yks tuuma männöö vaik nenä pääs. (Kirvu)
Tuuma on suurissa asioissa pieni mittayksikkö.

1258. Kaunista kahtuo vaikkei ois iltajstakkoa. (Parikkala)
Iltanen = illallinen.

1259. Ei nii rummii jottei hauvata ilkii eikä nii sorjii jottei hauvata roatsi. (Metsäpirtti)

1260. »Mie oo meilt ja parempaa ei tule», sano Korpi Jaska. (Antrea)

1261. Oha niitä salvettu suurempiikii orjriita. (Käkisalmi)

1262. Nii on totine ku Pokkine kykkiissää. (Kivennapa)

1263. Suu töröllää ko rotinakantajal. (Kirvu)
Rotinat = lapsen äidille vietävät tuliaiset, kun ensi kerran käydään lasta katsomassa.

1264. Jäi osattomaks ko Piiparine Jumala armost. (Kirvu)

1265. Se läks ilman pirunpaskatta. (Antrea)

1266. Se pää pystyy mis silmät o. (Antrea)

1267. Sattuu se kerra lihapala sokijankii lusjkaa. (Antrea)

1268. Miu puolestai tehkööt kukkoo tai piirakkaa. (Antrea)

1269. Tupa o kylmä ko hartsoona. (Antrea)
Hartsoona = majatalo (Venäjän puolella rajaa).

1270. Jos kaik kuolliet ylleä nousuot ni mist niil leipeä soahoa. (Sakkola)

1271. Peä humajoa ko Hamina kaupunk. (Sakkola)
'Hamina kaupunk' tarkoittaa tässä oikeastaan haminakaupunkia, s.o. satamakaupunkia, mutta tajutaan H:n kaupungiksi.

1272. Ei teä lähe mer-ajolkoa. (Sakkola)
Meriajo = rantaan ajautuneen hylkeen rasvaa, jota käytetään ihoon menneiden piikkien poistamiseen.

1273. Sitä pitäjs katsuo yhel silmäl. (Sakkola)
Tarkoittaa tähtäämistä ja ampumista.

1274. Yksin päivin kaksin leivi. (Vuoksenranta)
Elämä sujuu hyvin.

1275. Nyt tulloo huppaa monelt sylelt. (Vuoksenranta)
Hupa = huono, kestämätön.

1276. Nii painu ko lautamies helvettii. (Antrea)

1277. Nii kuolj villuu ko pakkajne. (Vuoksenranta)

1278. Jokahine puhhuu ommoa lusikkahhie. (Sakkola)
Puhua = puhaltaa.

1279. Nii se seisuo ku latina-H. (Räisälä)

1280. Nii o tikukas ko Parsikkaa Aatam uutise rinnas. (Kirvu)
Tikukas = vähäruokainen.

1281. Hyvveä ves tekkyö mustilki villojl vaik sitä ei neä. (Räisälä)

1282. Kyl päivän kesteä vaik seipäitä peäloajl terotettajs. (Räisälä)

1283. Paremp o pala hampais ko kolme kontis, kontti toise seläs. (Räisälä)

1284. Hyväst käi hyrri kerreäjäl, sai jamakkoa kannuhiese. (Sakkola)
Hyrri = vedellä jatkettu piimä; jamakka = paistettu piimä.

1285. A hyväst piipust tulluot sauvut ku ketu häntii. (Kuolemajärvi)

1286. Se on nii tiukka ku veslinnu p-e. (Räisälä)

1287. Siin o viis hirttä poikki ja reikä seinäs! (Räisälä)
Käsky mennä ovesta ulos.

1288. Se olj jo toises peäs jälkii. (Räisälä)
Ken oli ehtinyt jo kauaksi.

1289. Kahe kese männes on virstat poikittai. (Rautu)

1290. Käsjki pannoa peä ehol. (Sakkola)
Sanoo se, jonka on pakko esim. velallisten hätyyttäessä myydä metsää tms. liian alhaisesta hinnasta.

1291. Henkojne o elätipoika. (Sakkola)
Henki on elätettävä.

1292. Moa sampoaks ei ole jeänt ketteä. (Räisälä)
Kukaan ei elä ikuisesti (»maailman patsaaksi»).

1293. Mikä tupa se tapa. (Sakkola)

1294. On siin hättää myyvväkkii. (Kivennapa)

1295. Paljoks pahal maal hallaa huolii. (Kivennapa)

1296. Nii o hyvvää ko linnumaito. (Kivennapa)

1297. Veell on notkijat niskat. (Kivennapa)

1298. Niin on kiire ettei lähtee kerkii. (Kivennapa)

1299. Mihis se perna pötsist erovaa. (Kivennapa)
Sanotaan henkilöistä, jotka nähdään aina yhdessä.

1300. Pien kirnu mut paljon pettäjäisii. (Kivennapa)
Pettäjäiset = vastakirnutun voin maistiaiset.

1301. Ko o etteäl ni ammuu, ko o likkiel ni puskuo. (Rautu)
Perheen jäsenet erossa ollessaan ikävöivät toisiaan, mutta yhdessä eläessään riitelevät.

1302. Nälkäjne täi ko peäsyö ruppie ni se purruo luuhu ast. (Rautu)

1303. Millajne mies metseä männyö, sellajne puu vastoa tulluo. (Räisälä)

1304. Eihä siit oma kulu, ko vieras o valjais. (Sakkola)

1305. Se livaht ko Lipo Mati sielu taivaasee. (Nuijamaa)

1306. Pelkäjää tyttöi ko hevojne kauroi. (Vuoksela)

1307. Näitä on ko Nuuvi Jussi lupauksii rinkelkoriline jot sais viijjä Pietärii. (Vuoksela)

1308. Käyvät laineet ko iso talo kaalivais. (Koivisto)

1309. Täs käyp läpveto ko Römpöti Akseli kukkaros. (Pyhäjärvi)

1310. Heä o sellajses astijas miss ei veto käy. (Pyhäjärvi)
On vankilassa.

1311. Mitä se vieroal sattuu mitä meijä kanojl syöteteä. (Kurkijoki)

1312. Siinä talossa on puiset uunin juskat. (Jaakkima)
Sanotaan huonosta talosta. Juska = savutorven sulkeva pelti.

1313. Nii seisuo yhes paikas ko Pietäri kortavoi. (Sakkola)
Kortavoi = poliisi.

1314. Mitä näist pienist pintakippeist koi uo suurii syvävaivoi. (Joutseno)

1315. Oha näitä ikenii ko hampoat pois lähtyöt. (Joutseno)

1316. Nii hyvvii heinii jot niitä söis vaik humalaine akka joulun. (Joutseno)

1317. Voimoa niiko sellajses talos miss ei uo ko kana koton. (Joutseno)

1318. Seu hänelt teht mikä meilt o tekemätä. (Joutseno)
Sanotaan kuolemantapauksesta.

1319. Hyvähä kuollutta o nylkie. (Joutseno)
Jatkaa alettua työtä.

1320. Enneä ei kerkie ko hatujakkuo. (Joutseno)

1321. Vaikijaa ko putro juomine. (Terijoki)

1322. Joha sie panit suun persii rengiks. (Terijoki)
Sanotaan oksentajalle.

1323. Nii o kylmä ku jääkapakka. (Uusikirkko)
Jääkapakka = Kronstadtin ja Pietarin välillä jäällä ollut rakennus, jossa tarjoiltiin väkijuomia.

1324. Tahot sie nähhä verkase poika kui karhu sammalikos kävelööl? (Uusikirkko)
Uhataan lasta tukistamisella.

1325. Olj siinnäi henk kahe isännä. (Jaakkima)
Sanotaan, jos selviää vaarasta eheänä.

1326. Siul o itku ielliset ilot. (Jaakkima)

1327. Korkija kuorma on korija aijjoa mutt o herkkä koatumoa. (Metsäpirtti)

1328. Ei ves ylleäpäi virtoa. (Metsäpirtti)

1329. Taisit soaha jauhoin apaleivä? (Pyhäjärvi)
Sanotaan palveluksesta kesken vuotta lähteneelle.

1330. Eihä nii kirkasta tähtii miss uo mikä aurinkopaistiel näkkyy. (Metsäpirtti)

1331. Se hyppii ko elämälauvojssa. (Parikkala)
Elämänlaudat = navetan katosta riippuva teline, jolla tuettiin kevättalvisin ruoan puutteessa heikontuneita lehmiä.

1332. Silmät ku o ulospäi ni näät toise asjat selvemmi ku ommais. (Kanneljärvi)

1333. Nii männyö suu eitse ko Ropojse uutine. (Sakkola)

1334. Nii polajoa ko Pokkise puukello. (Sakkola)

1335. Hyväst parempoa: ropehest tuohisie. (Sakkola)

1336. Käyveä partoa tantsittammoa! (Sakkola)
Käydään syömään.

1337. Tunnet sie ukko ruista? (Sakkola)
Iskun saatua.

1338. Siin sarvess o voijetta jokahisel. (Sakkola)
Tark. sallimusta, Jumalaa.

1339. Täs tarinass olj astija mak. (Sakkola)
Kertojan oma osuus tuntui selvästi.

1340. Nii männyö ko ves lautoa myöte. (Sakkola)
Ken sujuvasti lukee.

1341. Ota vettä koatuhuuais! (Sakkola)
Jos vedenkantaja kaatuu, ei vettä voi pelastaa. Sanotaan vahingosta, jota ei voi sillä hetkellä korjata.

1342. Eihä se kuollie tukistamine mitä toimita. (Sakkola)
Ei kannata yrittääkään periä velkaa köyhtyneeltä henkilöltä, sillä hän ei sitä kuitenkaan jaksa maksaa.

1343. Sitävastha seppä pihtii pitteä jottei näpit pala. (Sakkola)

1344. Miss o vaskvarpaisii kannoi, siell o kultaharja kukkoloi. (Sakkola)

1345. Mikä parkkii pannaa, se parkis painuu. (Kirvu)

1346. Mataloa aitoa o hyvä hypätä. (Sakkola)
Huonoa ihmistä on helppo sanoa.

1347. Nii o totine ko Pulkkise pässi kaivoo männessää. (Vuoksenranta)

1348. »Oha niitä hyvviikii», sano ukko ko kettu hyppäs aija yl vaik veräjä olj vieres auk. (Heinjoki)

1349. Humalaine käyp tien tarkkoa. (Sakkola)

1350. Voimat viskuot! (Sakkola)
Sanotaan, kun lankeaa.

1351. Nii pelloa ko p-e olal. (Sakkola)

1352. Kylä hyvä, koi kontijo. (Sakkola)
Kylässä hyvä, kotona karhu.

1353. Uus kiitteä, kyps moittii. (Sakkola)
Sanotaan asiasta, jota ei voi vielä oikein arvostella.

1354. Jos o meilläi metel ni on se mukse muuvvoallai. (Sakkola)

1355. Vahinkuo tulluo ko mere altuo. (Sakkola)

1356. Se on ko moase myönt ja itsehie suuttunt. (Räisälä)

1357. Harvo se riih ahoksetta palloa. (Sakkola)

1358. Kylhä karsta kynnet antaa. (Kirvu)
Karsta = syyhy.

1359. Se käyvyö nii siistist ko Mati Tommi oksentamine. (Sakkola)

1360. Kuuluuk mei hevojsii? (Räisälä)
Sanotaan torkkuvalle.

1361. Se katsuo kaivo paikkoa. (Räisälä)
Sanotaan torkkuvasta.

XIX. SUKKELUUKSIA JA SANALEIKKEJÄ.

1362. Ropotmies syöp leipeä, pehtuorj päivii, suuret herrat syövät sanojoa. (Sakkola)
Ropottimies = päivätyöläinen.

1363. Luopha tuo Luoja uusiikii, tokha tuo entist elätteä. (Sakkola)

1364. Kaikeest pääsöö mihi ei uo vihitty. (Kanneljärvi)

1365. Kaikkii kylä sannuo ko minnuuki lammaspaimenta. (Lumivaara)

1366. Minkä se myrsky laival mahtoa: jos soap nuri ni ei soa pistyy. (Käkisalmi)

1367. Jos vaikka moalima ahistoa ni eihä pöksyt purista. (Parikkala)

1368. Seu nii moahenkine jot silmänurkatkii tekkyöt sontoa. (Joutseno)

1369. Tupa o lämmi vaikk o ulos tehty. (Räisälä)

1370. »Sin män eikä piisantkoa», sano ukko ko rautaketjut järvie puotti. (Räisälä)

1371. Vaihat sie pilliis leipeä? (Räisälä)
Sanotaan viheltäjälle.

1372. Terve tuojal, toine lähättäjäl, kaks kolme kantajal! (Sakkola)
Kiitokset terveisistä.

1373. Hohhoi ko Luoja loi eikä luont veits kättee lanttumaaha. (Kivennapa)
Sanoo haukottelija.

1374. Hohhoi ko Luoja loi, ois luont lampoaks ni ois keyriks tapettu. (Kurkijoki)
Haukotellessa.

1375. Ota silmä kopraheis ja katso. (Sakkola)
Jos et muuten näe.

1376. »Hei, tääll o hevojstl» huus Sopiko ukko Riuna ukol. — »Hyvä on, mie viel varojks essi täältkiil» (Kirvu)

1377. Ota pois tilkka nenästäis, Luoja antoa toise. (Rautjärvi)

1378. — Mitä?
— Siint mänj sivujtseis, mait ottoa kii! (Sakkola)
Leikkisanonta; mait = mahdoit.

1379. Jos nii on ni ohhoh. (Vuoksenranta)

1380. Se ei männyö hiijjoa eikä riijjoamast estä. (Räisälä)
Hiiata = hidastaa.

1381. Se o valmis, laulakoa riihie. (Räisälä)

1382. Hyväst, — jos ei tavatakkaa ko parkkali peräseinäl. (Kirvu)
Parkkali = nahkuri.

1383. Jo pää näkkyy ko Vilska Lauri kalast. (Kirvu)

1384. »Lopu entiet», sano emäntä pässil ko loahtarj talluo tulj. (Sakkola)

1385. Ei olt Jumalal koiroa tarvis. (Sakkola)
Sanotaan vaarasta selvittyä.

1386. Mie uon olt joka paikas muuvval mutt e hutu silmäs. (Sakkola)

1387. Ko on mänt maine ni mänköö kunnijakkii. (Kirvu)

1388. No jo nyt ihme kummal aijjaa! (Kirvu)

1389. »Metka o metka», sano Mati-An ko lammas kuolj. (Kirvu)

1390. »Hyvä päivä!» — »Päivä o hyvä mut millajne lie tulija.» (Sakkola)

1391. Monj raukka kotihie kuoluo ja sitä sit lopu ikkeäse kattuu. (Räisälä)

1392. Mitäs naurat, vai onks hampaillais hyvä miel? (Räisälä)

1393. Sinhä se mänj vaikken evästä laittant. (Räisälä)

1394. Tää poika se o kiertänt muutakii ko tahkoo. (Kirvu)

1395. Oikei teit poikai ko rahal viinaa ostit etkä leipää tuhlant. (Kirvu)
Leipää = leipään.

1396. »Pimijält näyttää», sano suutarj ko saappaa vartee kurkist. (Kirvu)

1397. »Reikäompeluu!» sano Putus kalaverkkoo. (Antrea)

1398. Kaks o ain kaks: evässäki jos vievät ni lyyvvä ei hirvii. (Antrea)

1399. Nietsivoo moalima kunnijast, kuoltavaha teält o kuitekii. (Sakkola)
Nietsivoo = ei mitään, vähät minä välitän! (ven. sana).

1400. »Ne o kaik pienii mitkä pankol kykkiit», sano Toikka ko hajot tanssivääe. (Antrea)

1401. Hohhoi ko Luoja loi, ei luont siks miks lupasj. (Parikkala)

1402. »Kui monta peätä, nii monta mieltä», sano mies ko koaljkuorma koatu ja kaik männiit eri suunnal. (Sakkola)

1403. »Hyvä päivä!» — »Jumala antakuo, ei miul uo aikoa.» (Räisälä)

1404. Heil käi sellajne vahinko et vesj tulj kaivoo. (Kivennapa)

1405. Tolkku pittää olla toista kylvettäiskii, kyssyy et polttaaks. (Kivennapa)

1406. Mein pojat ko tekkiit astuvan ni siint on oksat pois. (Kivennapa)

1407. Ei peälle vaikka mahoks jeäkyö! (Kurkijoki)
Sanoo jalankulkija hevosmiehelle.

1408. Ei tule mittää mei muori kuolemast jos ei Jumala tautii lissää. (Vuoksela)

1409. »Älä hättäile ko turvais on kelkas», sano ukkoko istu kelkas ja ämmä vet. (Vuoksela)

1410. Nii piisas ko Väisäse murumaito, muru ko loppu ni perekii herkes. (Heinjoki)

1411. Hyttäyttäähä se hyviskii vaatteis vaikk o kahet helmet kaulas. (Heinjoki)

1412. Älä nuolase enneko tipahtaa, männöö tikku kieleheis. (Heinjoki)

1413. »En kuolemaksei muista mitä eile tuohoo kirjuti», sano entine ukko. (Koivisto)

1414. »Tälläsis roateis tappoa itsiese», sano Sakarj ko nuora hirttäis taittu. (Metsäpirtti)
Raade = teko, työ.

1415. »Siin olj hätä ja hyvämiel yhtaikaa», sano Hölttä ko pistel akkajaa avantoo. (Antrea)

1416. Sitä ei huoli maksoa enneko kahta päivcä enne Imatra jeätymistä. (Rautjärvi)
Sanotaan jos lahjoitetaan jotakin toiselle.

1417. Jos pojasta ei muuta tule ni herraks se ainakii kelpaa. (Säkkijärvi)

1418. Kenkki kuolj, poika ellää, poja nimi o *osta*. (Terijoki)
Näin sanotaan sille, joka toivoo tai pyytää lahjaa.

1419. Kenkki on kuolt ja ilma-anti on kieletty. (Räisälä)
Kenkki = lahja.

1420. »Ei tule mittää koi kuole kettää», sano hauvakaivaja. (Terijoki)

1421. Viale ei maha mittää, ko ois tapa ni sais heittää pois. (Terijoki)
Heittää = jättää.

1422. Askeleet on ko ruusutippoi, jälet ko lehmä makkooksii. (Valkjärvi)

1423. »Jokkaisell o omat kyytiise», sano muori ko uunilta putosj. (Kaukola)

1424. »Ainaha nahkoa tarvitoa», sano Näsi ko sikkoa ket. (Kaukola)
Ket = ketti, s.o. nylki.

1425. »Tiivhä eläväst o perrii», sano Säpäs ko susj vei lampoa. (Kaukola)

1426. Joka mies juovuksis lauloa mut seo mies mikä lauloa pohmelos. (Sakkola)

1427. Lapsena ku syntyy ja humalassa kuoluo ei tiijjä pahassa moalimassa käyniesekkeä. (Jaakkima)

1428. Ko oot paha ni viijjää purilail hautaa. (Muolaa)

1429. Kaks kovvaa miestä: Viinoja Jussi ja Jumala; toine ko ei kylvänt ni toinekaa ei kasvattant. (Valkjärvi)

1430. »Minkä neät millajseks, an sen olla sellajsen», sano Pyhäjärve tyttö. (Sakkola)

1431. »Koha o hänes», sano muinojne akka ko koato vasjka peäl maituo. (Sakkola)

1432. Se o turhaa kommeutta jot ruumiil lauletaa. (Kirvu)

1433. Mitäs nyt tehhää, säretääks uun vai pannaaks emäntä kaivoo? (Vuoksenranta)

1434. Lähtö, lähtö, muttei hengen lähtö. (Vuoksenranta)

1435. Kaikel viisii teäl pitteä elleä ja peätä harmoaks pyyteä. (Joutseno)

1436. Passipo ei paljo maksa ja kostjumala ei kontis kestä. (Kirvu)
Passipo = kiitos.

1437. Eihä kukkoa jaksa kahta tehhä: luvata ja täytteä. (Sakkola)

1438. Oha tätä aika moata moa poves, haikotella h-tis. (Metsäpirtti)

1439. Melkei, on kolmatta ossoa vaijjoa. (Räisälä)

1440. Ei päiveä jott ei vahinkuo: eile kana söi kaks haukkoa, tänäpäin varsa rep suve. (Räisälä)

1441. Kuolleel isälläisik sie minnuu hirvittelet? (Kirvu)

1442. Mitä siit elävät tekkyöt ko kuollietkii moata kuopiit. (Sakkola)

1443. Älä sysi koit syötä! (Sakkola)

1444. En vettä silmästäi heitä vaik kuole kui vällei. (Sakkola)

1445. Älähä sie kettämättä suuhu tule. (Räisälä)

1446. Miu nennäi ettiek sie sontakuormais perroitat. (Räisälä)

1447. Tulkuo koko tei suku sijaporsaita myöte, a siitkeä e hirvii. (Sakkola)
Hirvitä = pelätä.

1448. Kanojlloaks heä potkittoa vai kissalloa roavittoa. (Kurkijoki)
Sanotaan vähäväkisen ihmisen kiukuttelusta ja uhkailusta.

1449. Pure äläkä äräjä! (Sakkola)

1450. Älä rähäjä koit oo päärahalkaa. (Kivennapa)
Pääraha = henkivero.

1451. Ei maksa riijjellä; ko ois aikaa ni tapeltais. (Kirvu)

1452. Kahiste oot lyönt mut lyöppäs toise kerra. (Kirvu)

1453. Eiks mittää muuta olt metsäst tuomista ku sie kannat tyhjää p-ettäis. (Uusikirkko)
Sanotaan tyhjin käsin metsästä palaavalle.

1454. En pelkää sattaakaa miestä — koha eivät kii käy. (Uusikirkko)

1455. »Hulluha se on joka ommaase polttaa», sano Voutila ko tupaka söi. (Kivennapa)

1456. Mil sie elät ko aina syöt? (Kivennapa)

1457. Kui se käi sil pienel linnul suurta munnoa tehhes? (Räisälä)

1458. Ptruu säkki, hevojne jättii! (Kurkijoki)

1459. Älä huuvva, Jumala luuloo pukiks: pannoo sarvet päähä, saparo p-eehe, laittaa määle määkimää. (Kirvu)
Sanotaan itkevälle lapselle.

1460. Älä huuvva, halkeet, kuka siut kettää. (Kirvu)

1461. Liputtelluo pienil jalojl ko leipälapijoil jot jälkii tulluo ko lehmä makkuosta. (Räisälä)

1462. Hämäläine etsii akkajaa, akka o vieres. (Muolaa)
Hämäläinen tässä = hölmöläinen.

1463. Punottaatha ne miukii poskei mut sisäpuolt. (Kirvu)

1464. Mitä hää miust pelkää, ehä mie oo ennekää ihmise luita sittunt. (Kirvu)

1465. Matit o maal miehii, oha näitä jussiloi messätkii täynää. (Antrea)
Jussi = Johannes; myös jussi = jänis.

1466. Voi voi ku Luoja loi eikä teht terva kans. (Kivennapa)

1467. Nii o asja kissasei, ku suutun ni ajan siunkii ulos. (Uusikirkko)
Sanoi ukko, kun oli ajanut perheensä pihalle.

1468. »Hyvähä hyvä o», sano Vakkilaine ku tattii söi, »ei ruu'ot pistele.» (Uusikirkko)

1469. Astu sissää, on siint tult muitakii! (Uusikirkko)
Sanotaan tulijalle.

1470. Joha mie uon nii vanha: yks pää, toiseet hampaat. (Uusikirkko)

1471. Koitellaa toisijamma jott ei kuoltuu pelättäs. (Koivisto)
Sanotaan tervehdittäessä. Jos nim. pelkäsi kuollutta, piti sitä käydä koettelemassa, silloin vanhan uskomuksen mukaan pelko katosi.

1472. Jos siu kynteis syyhyveät ni mäne salvamie hankoamoa. (Räisälä)

1473. Aina kuoluo, vaikk ei ois ku kissa talos. (Jaakkima)
Korttipelin iskusanoja.

1474. Pataha se on mil keitetää. (Kirvu)
Korttipelin iskusanoja.

1475. Paha talo missei uo pattoa. (Jaakkima)
Korttipelin iskusanoja.

1476. »Ristii!» huus kissa ku jeäle kuolj. (Jaakkima)
Korttipelin iskusanoja.

1477. Ristillistä ku Tiina-vainoan kuolema. (Jaakkima)
Korttipelin iskusanoja.

1478. Herttaset silmät tekkyöt kauneita lapsii. (Jaakkima)
Korttipelin iskusanoja.

1479. »Ruutut suuret», sano lasjmestarj. (Jaakkima)
Korttipelin iskusanoja.

1480. Ehä mie mut häähä hää. (Kirvu)

1481. Naisii o monelaisii muttei uo meijä naisii laisii naisii. (Räisälä)

1482. Muut o metsäs, suorii ja väärii puije seas. (Uusikirkko)
Muut tässä = lehmät. Vastaukseksi tiedusteluun: missä muut ovat.

1483. Paa hevone patsahasse kii ja tuo siit tuppaa ni syyvvää. (Terijoki)
Tuo = tule. Uusikirkkolaisten puheen matkintaan perustuva sanaleikki.

1484. »Jo uuskirkkone loknaa söi», sano Kuolemajärve ukko. (Terijoki)
Loknaa = lounaan. Uudellakirkolla sanotaan puolenpäivän aikaa lounaaksi ja silloin tapahtuvaa ruokailua lounaan syömiseksi. Kuolemajärvellä on lounat ilmansuunta.

1485. Mitäs muuta ku nii ja niinelä kii. (Jaakkima)

1486. Ihmise pitteä tieteä: sittäi, tättäi, tuotai, toatai. (Sakkola)

1487. Koi juo ni poa jauhoi sekkoa ni kyl juop. (Pyhäjärvi)
Vastataan sille, joka sanoo: eijuo (= ei ole).

1488. Oha niitä laulamattomii kukkoloikii jos ei muuta nii lanttukukko. (Räisälä)
Lanttukukko = kalakukkoa muistuttava leivonnainen, jossa ei kuitenkaan ole sisässä kalaa, vaan lantunviipaleita.

1489. Miss on miehii siin on mielii, miss on suita siin on kielii. (Räisälä)

1490. Kolme on piikaa Karjalas: keänpiika ja mammanpiika ja vanhapiika. (Räisälä)

1491. Kolme o herraa Karjalas: maaherra ja kirkkoherra ja rättiherra. (Räisälä)

1492. Ei maha Marjrii morjrii. (Sakkola)
Maha = mahda; morjrii = moria, s.o. moittia.

1493. Vastoa en hakkoa ko saunas, mukkii en meä ku syyvves. (Sakkola)
Sanaleikki.

1494. Tuomas o ain tuomas, se ei oo millokaa viemäs. (Kirvu)

1495. Paha nii, paha näi, paha seli, paha päi, paha olla Paavon kansa, paha ilma Paavotta. (Kirvu)

1496. Pap tulloo ja sontii. (Kirvu)
Sontii = suntio; pap = pappi.

1497. Mää messää, ota vissa, lyö lehmää pössii. (Vuoksenranta)

1498. »Kasso sie vaa isse isseis, kyl mie isse issei kasso», sano Antrea mies humalas. (Antrea)

1499. Vaik muist o must ni miust o lust. (Kirvu)
Mielitietty.

1500. Ajettii enne suuret karjatki ja nyt ei mäne yks naulakoa, sitäki pitteä lyyvvä. (Räisälä)

1501. Veätettii ne enne suuret rakennukset ja nyt ei tule yks pässikeä, sitäki pitteä kantoa. (Räisälä)

1502. Niihä mie oisin niiko mie mutt en tiijje olenk mie mie enneku käyn kotont kysymäs. (Räisälä)

1503. On sitä yötä ja pärettä, jos ei piisaa petäjä niin tehhää närettä. (Antrea)

XX. SEKALAISTA.

1504. Miss on viis muuta miestä, siin on kuus Jussii. (Räisälä)

1505. Mattiloi ja Mariloi ja mustharjoi hevojsii, niitä o kaiki paljo. (Sakkola)

1506. Matit ne on maal miehii, merell ei meinaa mittää. (Kirvu)

1507. Se o vanha kirko kuuloitos: kell ei oo hevojsta ni se kävelköö jalkajsii. (Vuoksela)

1508. Varrai myllyy, myöhää holttii, välleimpää pääsöö pois. (Muolaa)

Holtti = kyyditysvelvollisten majapaikka.

1509. Komijast kylä kohat, mäkist maat vaik maelle. (Vuoksenranta)

1510. Ehä muu o mahotojnta ko paljaspään tukistamine. (Kirvu)

1511. Oha kaimakii paremp ko vennovieras. (Antrea)

1512. Nyt on rauha maas ja maaherra kaupungis. (Antrea)

1513. Liijja äkki lähtö katkajsoo selä. (Antrea)

1514. Peä o hatu naula. (Räisälä)

1515. Ei pahakoa ole nii paha ku sanotoa. (Räisälä)

1516. Kuit kullaks, villa mullaks. (Joutseno)

Säilytettäessä pellava paranee, villa lahoaa.

1517. Piikkoo pitopaijaks, aivinaista kaasnaa. (Koivisto)

Kaasna = morsiamen myötäjäiset.

1518. Sitähä keisar kiittää kuka riikkii siittää. (Uusikirkko)

1519. Rotinamiehet munan tuovat mut kanan syövät. (Kurkijoki)
Rotinat = lapsen äidille vietävät tuliaiset, kun ensi kerran käydään lasta katsomassa.

1520. Sepäl selkä, papil jalka, vallesmannil vatsapuolj. (Terijoki)
Annettiin sianruhosta, kun nämä tulivat saataviaan ajamaan.

1521. Ei uo ilma itsettäi. (Sakkola)
Vain minä pystyn asian toimittamaan.

1522. Ei sillo hyvi eletä ko siskot sivujtse käyvät, veikot vieritse aijjoat. (Pyhäjärvi)

1523. Yskä o joka tauvi tarakkamies. (Pyhäjärvi)
Tarakkamies = kyydissä-olija, seuralainen.

1524. Eihä silmä ossoa ota. (Kurkijoki)

1525. Mitä surma sorjuuvest, koha tarkkaa henk lähtöö. (Kivennapa)

1526. Pakko ei uo ko kuolema, sekkii yhö ker. (Räisälä)

1527. Joka mies se ruumiita pessyö mut se on mies mikä niitä tekkyö. (Sakkola)

1528. Niistä nennäis vaik päiväis hävitköö. (Antrea)

1529. Vaikk ois vaiva varpahas ni syvämee syyt syttööt. (Terijoki)

1530. Viikkojne vieras haisuo hapakoalil. (Jaakkima)
Viikkoinen = pitkäaikainen.

1531. Lasj o aina lasjsii, ei uo puulunkun voittanutta. (Räisälä)

1532. Tasavalta tappelus, lyöp kuka kerkijää. (Kivennapa)

1533. Tasavaltaha tappelus pittää olla: yhe ko saat nuri, ni ala toista meinata. (Heinjoki)

1534. Lanko on lanko, asja on asja. (Kivennapa)
Lanko = sukulainen.

1535. Ainaha tää männöö: vähä päiväs, äijä viikos. (Kivennapa)
Äijä = paljon.

1536. Tassuuvest mielpaha, ei osan vähhyyvest. (Kivennapa)

1537. Syyniekka sakon vetteä. (Sakkola)

1538. Mer antaa kalloi mutt ei anna astijaa. (Kirvu)

1539. Hyvä ois oma suoja vaikk ois kolmkolkkane. (Uusikirkko)

1540. Enne sitta siivotoa ko tupa muutetoa. (Sakkola)

1541. Ehä hyvä pahhoa tie. (Pyhäjärvi)
Vastataan edulliseen tarjoukseen.

1542. Istuvaltoaha se onnikii lähtyö. (Sakkola)
Vanha uskomus.

1543. Kuollut kuuloo kolme yötä mitä jälel haastetaa. (Uusikirkko)
Vanha uskomus.

1544. Vettä sattoa päiveä paistoa, Jumala poika häitä pitteä. (Sakkola)
Vanha uskomus.

1545. Sitä hiittä kuulemine kenne hiijje helma alla. (Uusikirkko)
Hiisi, vanha mytol. sana. Tarkoittanee tässä pyhää (uhri-) metsikköä.

Kokoelmassa julkaistujen sananparsien kerääjät:

Ahokas, H. (Parikkala); Anttonen, J. (Kaukola); Berkan, V. (Viipuri); Eerikäinen, Alma (Rautu); Eeva, J. (Sakkola); Forsman, T. (Räisälä); Hakulinen, L. (Sakkola); Hannukainen, Aino (Hiitola); Hatakka, A. H. (Metsäpirtti); Hatakka, M. (Antrea); Heikkinen, Evi (Kivennapa); Heikkonen, Aino (Kirvu, Vuoksenranta); Heinonen, T. (Kurkijoki); Heinonen, Y. (Säkkijärvi); Henttinen, Liisa (Pyhäjärvi); Henttonen, H. (Sakkola); Hietanen, Vappu (Pyhäjärvi); Hoikkala, Gunilla (Koivisto); Hupponen, E. (Räisälä); Huuhtanen, M. (Kivennapa); Hynni, A. (Räisälä); Häkli, Maria (Kaukola); Hänninen, H. (Muolaa); Ikonen, A. (Antrea); Illi, J. (Kirvu); Jaatinen, A. (Kirvu); Jantunen, V. (Kirvu); Jortikka, E. (Sakkola); Jortikka, L. (Räisälä); Jortikka, N. (Räisälä); Jussilainen, Maria (Terijoki, Uusikirkko); Juvonen, Aimi (Vuoksela); Kaarna, T. (Nuijamaa); Kaasalainen, Anna (Pyhäjärvi, Räisälä); Kaasalainen, V. (Pyhäjärvi, Räisälä); Kallanen, Alma (Sakkola); Karppanen, T. (Pyhäjärvi); Karvonen, S. (Sakkola); Kauppinen, Maili (Räisälä); Kiiski, Toini (Kurkijoki); Kiiski, V. (Sakkola); Kitula, K. (Koivisto); Kitunen, T. (Pyhäjärvi); Koivusalo, A. (Pyhäjärvi); Kojo, V. (Kaukola); Komi, M. (Jääski); Kopra, V. (Kirvu); Korhonen, A. (Räisälä); Kuikka, Y. (Parikkala); Kuisma, A. (Sakkola); Kuisma, Helena (Kirvu); Kukko, R. (Pyhäjärvi); Kuparinen, S. (Sakkola); Kurikka, A. (Sakkola); Kurppa, Aino (Kanneljärvi); Kähönen, J. (Kivennapa); Laisi, J. (Säkkijärvi); Lallukka, A. A. (Räisälä); Lampinen, Hilda (Joutseno); Lehtonen, Lyyli (Viipurin mlk.); Leppänen, Hilja (Pyhäjärvi); Liski, H. (Valkjärvi); Liski, M. (Valkjärvi); Loponen, Aino (Metsäpirtti, Muolaa, Sakkola); Loponen, M. (Sakkola); Lääperi, J. (Lumivaara); Matikainen, J. (Pyhäjärvi); Meskanen, T. (Sakkola); Munne, Anna (Kivennapa); Munukka, P. (Kaukola); Mykkänen, M. (Räisälä); Määttänen, H. (Kanneljärvi); Nenonen, M. (Jaakkima); Nokelainen, Ida (Parikkala); Olkinuora, J. (Antrea); Ollikainen, S. (Sakkola); Ovaska, T. (Kirvu); Paajanen, Lempi (Antrea); Paavilainen, A. (Räisälä); Paavilainen, S. (Kaukola); Paavolainen, Anna M. (Kivennapa); Parikka, T. (Heinjoki); Paussu, A. (Sakkola); Pekkanen, T. (Rautu); Pekurinen, Aura (Joutseno); Pipatti, V. (Kurkijoki); Pitkänen, A. (Sakkola); Poskiparta, Aili (Räisälä); Poskiparta, Anna (Räisälä); Pusa, Alma (Uusikirkko); Rainio, R. (Räisälä); Rantamäki, T. (Valkjärvi); Reijonen, T. (Valkjärvi); Rokka, Aino (Uusikirkko); Ruuttu, Maria (Kivennapa, Terijoki); Räty, Tyyne (Jaakkima, Räisälä); Sandberg, A. (Käkisalmi); Seppinen, A. (Koivisto); Seppänen, Anna (Terijoki); Siitonen, L. (Käkisalmi); Silvasti, Elsa (Sakkola); Sirkiä, J. (Kuolemajärvi); Sokka, A. (Vuoksenranta); Soponen, J. (Kivennapa); Suni, Katri (Antrea); Taberman, I. (Valkjärvi); Tapanainen, Lilja (Jaakkima); Tarhonen, Zuleima (Muolaa); Tenhonen, J. (Räisälä); Tiainen, M. (Parikkala); Tietävälän nuorisoseura (Kirvu); Toikka, M. (Viipurin mlk.); Toivonen, A. (Uusikirkko); Tomminen, V. (Kirvu); Uramo, A. (Rautu); Valtonen, Aune (Sakkola); Varis, Anna (Rautjärvi); Veijalainen, V. (Terijoki); Virolainen, Aune (Antrea); Virtanen, P. (Simpele); Viskari, T. J. (Jääski).

SISÄLLYSLUETTELO.

Sivu

Saatesananen 5
I. Maatalous. Isäntäväki palkollisineen 9
II. Rahdinajo, hevonen ja raha 19
III. Muut elinkeinot ja ammatit 27
IV. Työ ja lepo 33
V. Syöminen ja juominen 41
VI. Haastaminen 51
VII. Hyvä mieli ja vieraanvaraisuus 57
VIII. Naima-asiat 63
IX. Köyhät ja rikkaat 75
X. Lapset ja vanhukset 83
XI. Lähimmäiset 89
XII. Naapuripitäjäläiset 97
XIII. Mustalaiset. Venäläiset 105
XIV. Kirkko. Pirut 111
XV. Kalenteri ja sääseikat 117
XVI. Eläimet 129
XVII. Elämänviisautta 137
XVIII. »Sanavertooksii» 143
XIX. Sukkeluuksia ja sanaleikkejä 153
XX. Sekalaista 165
Kokoelmassa julkaistujen sananparsien kerääjät 171

Arvokas kansallisteos

KARJALA — MUISTOJEN MAA

Karjalan Liiton muistojulkaisu.
Toimittanut Olavi Paavolainen.

Tämä teos, jonka toimitustyötä lukemattomat karjalaiset ja Karjalan ystävät ovat avustaneet lähettämällä sitä varten 20 000 valokuvaa, antaa sekä sanoin että varsinkin kuvin mahdollisimman monipuolisen kuvan luovutetusta maakunnastamme, sen ihanasta luonnosta ja kuohuvasta toimeliaisuudesta.

»Karjala — muistojen maa» on Suomen runsassisältöisin kuvakirja — se sisältää 1 350 edustavaa valokuvaa: maisemia, rakennuksia, viljelyskuvia, laatukuvia. Jokaisesta luovutetusta Karjalan pitäjästä on teokseen valittu keskimäärin 35 valokuvaa.

»Se on kuin juhlallinen, ylväs, lennokas, esi-isien töitä kertova Karjalan runoelma. Tämä teos johdattaa meidät tuskallisten aikojen taakse, maille, jotka nyt nukkuvat ja joista me näemme unta. Sen kosketus on monelle ehkä liian kipeä. Mutta sen tyyni, asiallinen kuvakertomus ja niukka mutta ylevä, usein helläänpaatokseen kohoava teksti ikäänkuin valavat meihin uuden ymmärtämyksen ja entistä syvällisemmän rakkauden Karjalaan, muistojen maahan.» (Toht. Martti Haavio Uudessa Suomessa.)

2. painos. Hinta kangasselk. 100: —.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

Karjala-kirjallisuutta

KARJALAN KIRJA

Toimittanut Iivo Härkönen avustajinaan toht. U. Karttunen, toht. I. Manninen ja leht. Joh. Kujala. Kirjoittajina on lähes 100 parasta Karjalan-tuntijaa.

»*Koko laaja Karjala, sen ihana, milloin hymyilevä, milloin jylhän suurenmoinen, milloin koskemattomien salomaiden runoutta henkivä luonto, sen raskaat mutta kunniakkaat vaiheet, sen paljon kärsinyt ja kuitenkin ikinuortea kansa lähestyvät lukijaa tämän teoksen lehdillä vastustamattomalla tavalla.*» (Kotimaa.)

Teos sisältää 1 104 suurta sivua, 730 kuvaa ja 34 karttaa, mm. suuren 4-värisen yleiskartan Karjalan heimon asuma-alueista. Hinta 200: —, kangask. 220: —, nahkaselk. 275: —.

Louis Sparre:
KALEVALAN KANSAA KATSOMASSA

» — viehättävä ja kaunis muistomerkki niiltä ajoilta, jolloin taiteemme löysi kansallisen romantiikan lähdesuonet 'Kalevalan kansan' rajantakaisista eräseuduista.» (Hels. Sanomat.) 154 siv. Runs. kuv. Hinta 104: —, kangask. 120: —.

VANHAN RUNON MAILTA

Raja-Karjalan säätiön toimittama teos, jossa pätevät asiantuntijat kertovat Karjalan maasta ja vaiheista, muinaisesta henkisestä kulttuurista, vanhoista runonlaulajasuvuista jne.

»*Teos huokuu puhdasta ja välitöntä rakkautta runonlaulajaesi-isiemme asuinsijoihin, heidän elämäänsä ja tekoihinsa.*» (Turunmaa.) 207 siv. Hinta 17: —, sid. 24: —.

LAATOKAN LAULUMAILTA

Valistusohjaaja Valde Näsin toimittama kuva-albumi, joka sisältää sarjan kuvia entisen Raja-Karjalan luonnonihanilta matkailuteiltä, Sortavalan, Valamon, Salmin, Suistamon ja Suojärven seuduilta. 90 syväpainokuvaa. Hinta 17: —.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ